

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1894.   Andra Kammaren.   N:o 30.

Lördagen den 14 april.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 6 och 7 dennes.

§ 2.

Upplästes och lades till handlingarna följande till kammaren inkomna protokoll:

Protokoll vid sammanträde med de ledamöter af Andra Kammaren, hvilka blifvit utsedde att jemte herr talmannen tillsätta kammarens kansli och vaktbetjening, hållet den 12 april 1894.

Sedan kanslisten i kammarens kansli e. o. hofrättsnotarien Anders Folkesson den 9 i denna månad affidit, sammanträdde nu herrar deputerade för återbesättande af den sålunda ledigblifna kanslistbefattningen; och funno deputerade godt till samma befattning antaga e. o. hofrättsnotarien *Lars Johan Petersson*. Som ofvan.

Hj. Nehrman.

§ 3.

Anställdes, jemlikt 65 § riksdagsordningen, omröstning öfver följande af bankoutskottet i dess memorial n:o 6 föreslagna, af Riksdagens båda kamrar godkända voteringsproposition:

*Gemensam
omröstning.*

Den, som, i likhet med Första Kammaren, vill, att Riksdagen besluter, att de väckta motionerna om inrättande af nya afdelningskontor af riksbanken icke skola till någon åtgärd föranleda, röstar

Gemensam
omröstning.
(Forts.)

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Andra Kammaren, med bifall till den af herr H. Amnéus m. fl. väckta motion, men med afslag å öfriga motioner i ämnet, beslutit inrättande af ett afdelningskontor af riksbanken i Mariestad, att öppnas under år 1895, under de vilkor och bestämmelser med afseende å kontorets distrikt, verksamhet och rörelse, som bankofullmäktige ega att föreskrifva.

Sedan voteringssedlarne blifvit aflemnade samt en sedel aflagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringsedlarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öppnande och uppräkning, och utföll omröstningen med 80 Ja och 139 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anstald, hade utfallit med ..... 111 Ja och 18 Nej, hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens

röster eller ..... 80 Ja och 139 Nej,

sammanräkningen visar ..... 191 Ja och 157 Nej;

och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

§ 4.

Efter föredragning af Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 15, i anledning af väckta motioner om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om vissa reformer i afseende på folkskoleinspektionen, biföll kammaren den af utskottet i nämnda utlåtande gjorda hemställan; och skulle, jemlikt § 63 mom. 3 riksdagsordningen detta beslut genom utdrag af protokollet delgifvas medkammaren.

§ 5.

Om ändring
i § 16 af
gällande
jagtstadga.

Till behandling företogs härefter Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande n:o 16, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om ändring i § 16 af gällande jagtstadga.

Herr *J. Nydahl* hade i en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 147, i hvilcns syfte 6 af kammarens ledamöter instämt, hemställt om "den förändring i gällande jagtstadgas § 16 att begagnandet af finare giller och snaror för fångande af vildt varder förbjudet jemväl inom Gefleborgs och Vesternorrlands län samt de delar af Vester- och Norrbottens län, som omfatta Vesterbottens landskap."

Utskottet hemställde emellertid, att motionen icke måtte föranleda till någon kammarens åtgärd.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde:

Herr Nydahl: Jag ber att få påkalla kammarens välvilliga uppmärksamhet för den sak, hvarom detta utskottets utlåtande handlar. Det är icke någon stor fråga i den mening detta ord brukar tagas här i riksdagen, som det här handlar om. Frågan torde tvärtom betraktas som mycket liten. Jag tror dock, att om man ser frågan ur den synpunkt, hvarur jag för min personliga del önskar att den företrädesvis må ses, den dock icke är så utan all betydelse.

Jag har väckt förslag derom, att förbudet mot användning af finare giller och snaror för djurfångst måtte utsträckas jemväl till de norrländska kustlandskapen. Detta förslag har utskottet afstyrkt. I förbigående och innan jag öfvergår till en granskning af utskottets betänkande, ber jag att få erkänna, att jag genom ett — för mig själf nästan oförklarligt — förbiseende nämnt äfven Gefleborgs län bland de län, till hvilka jag önskar att förbudet mot denna fångstmetod skall utsträckas, ehuru, såsom utskottet upplyst, detta förbud redan i flera år, eller allt sedan 1885, varit gällande i afseende på nämnda län.

Sedan jag erkänt rättigheten af denna rättelse, går jag att granska utskottets motivering, och ber jag på förhand kammaren om öfverseende, för den händelse jag dervid icke kan fatta mig så kort, som jag själf skulle önska.

Genom kongl. kungörelsen af den 29 januari 1869 förbjöds användandet af finare giller och snaror för djurfångst inom rikets södra delar, men medgafs fortfarande för Kopparbergs och de norrländska länen, hufvudsakligen på den grund, att ett sådant förbud ansågs vara mindre af behovet påkalladt för villebrådstammens bevarande inom de nordligare landskapen och att för befolkningen inom dessa landskap villebrådsfångsten utgjorde en vigtig och välbehöflig binäring. Nu har jag i min motion sagt, och utskottet har icke sökt att bestrida detta mitt påstående, att tillgången på hare och skogsfågel inom de norrländska kustlandskapen numera icke är större än inom skogrikare bygder i Svea och Göta land och sålunda det skydd, som lagstiftningen med förbudet att använda finare giller och snaror afsett att bereda detta slags villebråd, icke är mindre behöfligt inom de förra än inom de senare landsdelarne. — Och jag har vidare sagt, att villebrådsfångsten följaktligen icke längre kan betraktas såsom någon nämnvärd binäring för befolkningen inom de norrländska kustlandskapen, och att det icke heller med fog lär kunna påstås, att denna befolkning med dess i allmänhet jemförelsevis rika tillgång på arbetstillfällen skulle för sin utkomst vara mera hänvisad till en sådan förvärfskälla än befolkningen inom flertalet af rikets öfriga provinser. — På denna min argumentation har utskottet icke gifvit något direkt svar. Det synes med flit hafva underlåtit att så göra. I stället har utskottet sökt att resonera bort saken genom att förklara, att till-

*Om ändring
i § 16 af
gällande
jagtstadga.
(Forts.)*

Om ändring
i § 16 af
gällande
jagstads-
ga.
(Forts.)

gången på vildt beror icke *ensamt* derpå, huruvida snaror och giller begagnas eller icke. Detta är ju alldeles riktigt. Men då framställer sig den frågan: hvarför då i jagtvårdens intresse förbjuda användningen af finare giller och snaror inom vissa delar af landet, men tillåta deras användande inom andra delar af landet, der det afsedda skyddet för villebrådet dock icke är mindre välbehöfligt? Det vill synas mig, som om utskottet här ställt sig på en annan princip än den, som gjort sig gällande i jagstads-*ga* uti detta afseende, fastän utskottet icke tydligt uttalat det. Och då utskottet, begagnande sig af samma kringgående rörelse, säger, att för somliga — hvarmed utskottet menar de mindre bemedlade — djurfångsteu är en viktig och välbehöflig näringsgren, då svarar jag: icke mera inom de norrländska kustlandskapen än inom flere af de landskap, der ifrågavarande djurfångst redan är förbjuden. De mindre bemedlade lefva icke under mera ogynsamma ekonomiska omständigheter inom de förra än inom de senare landsdelarne, snarare tvärtom. — Jag tror således fortfarande, att nödig konsekvens i jagtvårdslagstiftningen skulle fordra ett bifall till min framställning.

Det är dock icke detta *formella* skäl, att vinna konsekvens i jagtvårdslagstiftningen, som förmått mig att väcka min motion. Jag har icke ens föranledts dertill af omtanke om en rationel jagtvård, ehuru väl, när det gäller en förändring i jagstads-*ga*, ett sådant syftemål vore fullt befogadt. Motionen har framkallats af min djupa motvilja mot det svåra djurplågeri, som oundgängligen och oskiljaktigt är förenadt med detta fångstsätt. Nu menar utskottet emellertid, att det icke är så farligt med det der djurplågeriet. Det är icke värre, menar utskottet, än det djurplågeri, som förekommer vid jakt med skjutvapen. Jag måste på det bestämdaste motsäga utskottets uppfattning i detta afseende. Vid jakt med skjutvapen förekommer visserligen djurplågeri, det skall jag visst icke förneka. Men det är der på långt när icke så *oundvikligt* som vid användandet af fångstredskap. En påskjuten fågel eller hare får oftast en hastig och lätt död. Men villebrådets död i giller och snaror är *i regeln* långsam och kvalfull. Mångfaldiga gånger har jag i snaror påträffat fåglar, som i timal suttit med snaran om halsen och dock varit vid lif. När en fågel fastnar i en snara, så drager han icke på *en gång* så till snaran, att andhemtningen *omöjliggöres*. Känslan af qväfning afhåller honom derifrån. Men innan han af smärtan blir hejdad, har han dock dragit till snaran så mycket, att andhemtningen i högsta grad *försväras* och att han följaktligen slutligen dör i följd af brist på tillräcklig luft. Det blir en långsam qväfningsdöd. Dödskampen — det är nu en lycka i olyckan — påskyndas understundom något derigenom, att fågeln under sina ängsliga rörelser fram och tillbaka, så långt snaran medgifver, råkar att insnarja en vinge eller ett ben i den tråd, hvaraf snaran är förfärdigad, och derigenom ofrivilligt drager till snaran mera än han annars skulle hafva gjort. Men i alla händelser är dödskampen lång och svår. Jag vill nu icke tala derom, att villebrådet stundom fastnar i snaran endast med en fot eller en vinge och således utsättes för att svälta ihjäl. Ty sådant hör väl dock till undantagen och torde

icke oftare inträffa än det vid jagt med skjutvapen händer, att ett djur skadeskjutes utan att kunna fångas och dödas af jägaren eller hans hundar. Men i sammanhang härmed ber jag att få säga, att då utskottet förmodar, att fångstmännen väl endast sällan försumma att i rätt tid tillse de utställda snarorna, så torde denna förmodan icke vara så alldeles riktig. Det är, så vidt jag vet, det vanliga, att fångstdonen vittjas en gång i veckan; och oftare än två gånger i veckan torde det sällan ske. Hvarje fångstman — jag talar nu om dem, som på allvar idka fångst — har vanligen ett mycket stort antal fångstredskap utställda, och dessa äro utbredda öfver mycket vidsträckta jagtmarker. Denna omständighet i förening med den ringa tillgången på villebråd gör, att det icke skulle löna mödan att mycket ofta efterse fångstredskapen. Inträffar det regnväder under en längre tid — något, som ju hösttiden icke hör till sällsyntheterna — så kan vittjandet uppskjutas betydligt öfver den vanliga tiden; och ibland lemnas redskapen, sedan den första snön fallit på hösten, stående ute utan att vidare tillses, då ju villebrådet så väl på hösten som sedan på våren, när snön gått af marken, kan fastna deri.

Hvad beträffar de fångstredskap, som kallas finare giller, så äro dessa om möjligt ännu värre pinoredskap än snaran. Ett sådant, bestående af tvenne späda trädstammar, uppgillrade den ena ofvanpå den andra, den s. k. stocken — jag tror, att detta är det vanligast förekommande namnet — brukas mycket allmänt, på många ställen ännu allmännare än snaran. Om dessa gillerstockar — jag understryker detta "om" — äro anordnade med tillräcklig insigtsfullhet och omtanke, så att de båda stockarne sluta riktigt tätt tillsammans, när gillret faller, och tillräcklig tyngd hvilar på den öfre af dem; och om djuret får den fallande stocken öfver halsen eller bröstkorgen, då torde djuret dö temligen snart i följd af qväfning. Men beklagligtvis saknas vanligen någon af dessa förutsättningar; dessa gillerstockar äro långt ifrån alltid inrättade med önskelig sakkänedom och sorgfällighet; och djuret fastnar ofta, kanske oftast, med en sådan del af kroppen, att det icke kan qväfvas, utan antingen förblir vid lif eller plågas långsamt till döds. I dessa giller händer det vida oftare än i snaran, att djuret endast fastnar med vinge eller en fot.

Stocken är egentligen afsedd för fågel. Men äfven fyrfota djur fastna deri. Jag påträffade en gång i ett sådant tortyrredskap en hare. Han hade fått nackbenet krossadt, men var ännu vid lif; och i detta läge hade han befunnit sig minst 5 à 6 timmar, hvilket kunde ses deraf, att han var betäckt af snö efter senaste snöfallet, som slutat 5 à 6 timmar förut. Jag har aldrig kunnat glömma det qvidande det arma djuret höjde, när jag närmade mig, eller de blodsprängda ögon, hvarmed det stirrade på mig. — En annan gång påträffades en ekorre i ett sådant giller. Han var visserligen död, men att döds-kampen varit lång, framgick till fyllest deraf, att han hunnit ganska långt i sina förtvillade ansträngningar att gnaga af de stockar, mellan hvilka han satt fastklämd.

Men jag vill ej längre uppehålla mig vid dessa ohyggligheter. Jag vill blott, innan jag lemna det sorgliga ämnet, påpeka, att tramp-

*Om ändring
i § 16 af
gällande
jagstadsa.
(Forts.)*

Om ändring
i § 16 af
gällande
jagtstadg.
(Forts.)

saxen, som ofta användes för harfångst på snön och der djuret får sitta med benen afslagna många timmar under den kalla vinternatten, kanske ändock är det grymmaste utaf dessa pinoredskap.

Nog af, mina herrar, här föreligger verkligen upprörande djurplågeri, ett djurplågeri af den beskaffenhet, att detta ensamt för sig i mina ögon borde få anses utgöra tillräcklig anledning att aflysa denna fångstmetod inom *hela* riket. Att jag emellertid icke satt detta i fråga, beror derpå, att jag icke vågat hoppas på bifall till ett så radikalt förslag, på den grund, att inom lappmarkssocknarna och möjligen äfven inom åtskilliga socknar af Jemtlands län de förutsättningar ännu torde kvarstå, som vid utfärdandet af 1869 års jagtstadga ansågos motivera en undantagslagstiftning i detta afseende för vissa delar af riket. Det är således icke fullt korrekt, då utskottet säger, att motionären vill medgifva dessa fångstmedels användning inom ett mycket stort område "af det skälet att derinom 'djurfångst fortfarande utgör en vigtig och välbehöflig näringsgren för den fattigare befolkningen". Berodde det på mig, skulle jag visst icke tveka ett ögonblick att bannlysa dessa fångstmedel i hela riket, men jag har icke vågat hoppas att få Riksdagen med om en så långt gående åtgärd, i synnerhet som man derigenom möjligen komme i strid med den princip, som tillämpats i jagtstadgans 16 §.

Utskottet medgifver, att ett bifall till motionen kunde göra det lättare för egare af jagtmarker att skydda dessa från intrång af obehöriga personer, men utskottet befarar dock, att den *långa* och *oregelbundna* gräns, som skulle uppkomma mellan de områden, inom hvilka ifrågavarande fångstmetod fortfarande skulle vara medgifven, och de områden, der den skulle vara förbjuden, komme att i hög grad försvåra lagtillämpningen. Jag måste bekänna, att jag är oförmögen att fatta hvad den långa och oregelbundna gränsen skulle kunna medföra för olägenheter i fråga om lagtillämpningen. Att gränsen blir lång och oregelbunden, kunde väl icke utgöra något hinder för jagtmarkernas egare på ömse sidor om gränsen att hålla reda på, huruvida deras jagtmarker ligga på den ena sidan eller på den andra om gränsen. Och då, såsom utskottet också anmärker, det är lofligt att hvar som helst försälja med snara eller giller fångadt vildt, kunde ju den långa och oregelbundna gränsen icke heller vålla åklagaremagten och domstolarne några olägenheter, då det ju aldrig kunde komma i fråga att rättsligt undersöka eller utreda, på hvilken sida om gränsen villebrådet fångats. Jag tror således, att gränsfrågan här saknar all praktisk betydelse; och jag kan icke förstå annat än att utskottet sett frågan från något slags estetisk synpunkt och dervid trott sig göra den upptäckten, att den långa och oregelbundna gränsen icke motsvarar det anspråk, som bör ställas på en — "skönhetslinje".

Utskottet säger slutligen i sista stycket af betänkandet, att, om "befolkningen i dessa nordliga trakter skulle finna önskvärdt, att ett sådant förbud, som i motionen afses, kommer till stånd" o. s. v., "vederbörande landsting icke lär underlåta att derom göra framställning hos Kongl. Maj:t". Detta kan ju låta godt och väl. Men, mina herrar, det händer väl ändå bra sällan, att en samhällsklass

eller en menighet, som är i åtnjutande af något slags privilegium, äfven om detta privilegium är af temligen tvetydig beskaffenhet, sjelf-mant ber att få fränsåga sig det eller att få slippa ifrån det. Och hvad initiativet i frågan vidkommer, föreställer jag mig, att, om man i likhet med mig betraktar frågan företrädesvis ur humanitetssynpunkt, det bör erkännas att initiativet här tillkommer Riksdagen lika mycket som vederbörande landsting. Jag antager också, att landstingen skola sättas i tillfälle att uttala sig; ty jag förmodar, att Kongl. Maj:t, innan han i anledning af en riksdagsskrivelse besluter någon lagstiftningsåtgärd, skall inhemta vederbörande landstings utlåtande.

Det är, såsom jag flere gånger yttrat, först och sist ur djurskyddsvänlighetens, ur humanitetens synpunkt som jag väckt motionen; och jag ber herrarne vara öfvertygade derom, att den konkurrens mellan fångstmän och jägare, hvarom utskottet talar, icke haft någon del i tillkomsten af min motion; ty jag är sjelf icke jägare, ej heller någon jagtvän. Jag har visserligen i min ungdom varit jägare och en passionerad jägare till och med; men den erfarenhet jag ej kunde undgå att göra af det djurplågeri, som äfven vid jagt oakadt bästa vilja icke kan fullständigt undvikas, gjorde, att jag fattade afsmak för detta nöje. Man kan, såsom utskottet riktigt anmärkt, icke förbjuda *all* jagt endast för det lidande, som genom jagten tillfogas djuren; men *den* jagt, som *kan* förbjudas utan alltför stora praktiska olägenheter, den bör enligt min uppfattning äfven förbjudas. Det finnes här på jorden så mycket djurplågeri, som under närvarande förhållanden synes omöjligt att undvika. Låt om oss då åtminstone söka afskaffa det djurplågeri, som *kan* afskaffas! Kunna vi i någon mån minska summan af det lidande, som de oskyldiga djuren äro underkastade för människans skull, så låtom oss göra det! Här föreligger ett tillfälle dertill; och jag tror, att det icke vore representationen eller denna kammare ovärdigt att begäva tillfället.

Herr talman! På grund af hvad jag nu haft äran anföra anhåller jag om afslag å utskottets hemställan och bifall till motionen, dock med den ändring, att de båda orden "Gefleborgs och" utgå ur klämmen, och skulle sålunda mitt förslag erhålla den lydelse: att Andra Kammaren, med afslag å utskottets hemställan, för sin del besluter, att Riksdagen må i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes vidtaga den förändring i gällande jagtstadgas § 16, att begagnandet af finare giller och snaror för fångande af vildt varder förbjudet jemväl inom Västernorrlands län, samt de delar af Vester- och Norrbottens län, som omfatta Vesterbottens landskap. — Och anhåller jag hos herr talmannen om proposition på detta mitt yrkande.

Häruti instämde herrar *Dahlberg, Ström, Dahlstedt, Vahlin, Alsterlund, Melin, Sjöberg, Johansson* i Strömsberg, *Falk, Persson* från Arboga, *Aulin, Hedin, Ekman, Wavrinsky, Fjällbäck, Berg, John Olsson* och *Eklund* från Stockholm.

Vidare anförde:

Om ändring
i § 16 af
gällande
jagtstadga.
(Forts.)

*Om ändring
i § 16 af
gällande
jagstads-
lag.*
(Forts.)

Herr Petersson i Runtorp: Jag har icke begärt ordet för att upptaga kammarens tid med att ingå i resonnement om eller bevisning af, att djurplågeri förekommer vid fångst med giller och snaror, utan jag vill framhålla en annan sida af saken, nemligen den moraliska och ekonomiska.

Efter den kännedom jag har på detta område, tillgår det vanligtvis på det sättet, att barn och ynglingar företaga sig att utställa giller och snaror. Följden blir, att de få vana att sålunda drifva bort sin tid och att de blifva tjufskyttar i främsta rummet och för det andra "lathundar", som man kallar det. De vilja ej göra annat sedan än gå och drifva i skogarne. Jag tror, att de kunde få ett näringsfång, mycket bättre och lämpligare. Den erfarenhet jag har är, att alla, som uppväxa och uppfostras på nämnda sätt, blifva oduglingar, lättingar och fattighjon. Detta är följden af, att man bibehåller sådana här lagar. Det är detta skäl jag skulle vilja lägga till hvad den ärade motionären nämnt. Det kan icke förnekas af så många som sett och hafva reda på, huru det tillgår, att det ifrågavarande fångstsättet är ett ohyggligt djurplågeri. Det må vara sant, att sådant kan förekomma äfven då jagt på vanligt sätt försiggår; men det eger då icke rum i så oerhördt stor skala. Derfor skulle jag önska, att det för hela riket finnes en lag mot finare giller och snaror för fångande af vildt. Men då motionären icke yrkat en dylik lag annat än för ytterligare vissa delar af landet, vill jag förena mig i hans yrkande om afslag på utskottets hemställan och bifall till det yrkande han framställt.

Herr Jansson i Krakerud: Herr talman! Mina herrar! Jag skall först, be att få erkänna motionärens ädla sträfvan; ty utan tvifvel framskymtar här en stark djurskyddsvänlighet, och det är utan tvifvel riktigt, att vi såsom menniskor böra göra allt hvad vi kunna för att skydda djuren från att onödigtvis blifva plågade. Jag skulle således helt säkert rösta för motionärens förslag, om man hade en ordnad sjukvård för våra vilda djur; men så är icke förhållandet.

Motionären har talat om det djurplågeri, som förekommer medelst användande af giller och snaror, och jag vill icke bestrida att i åtskilliga fall derigenom uppstår djurplågeri. Men jag vill fästa motionärens och kammarens uppmärksamhet på, att dessa vilda djur dödas icke uteslutande af giller, snaror och skjutgevär. Vore det så, skulle man kunna föredraga skjutgevären, ty i de flesta fall döda de mer hastigt. Dock kan jag icke godkänna motionärens påstående, att när en fågel eller en hare får en snara om halsen, det dröjer länge innan han dör, ty jag har sjelf varit ögonvittne till att de dött med detsamma. Men om snaran kommer om kroppen på annat ställe än halsen, då få de naturligtvis lefva längre. Nu hemställer jag till motionären, huru det går för dessa vilda djur, om en hök slår ned på dem, fattar dem med sina klor och flyger upp i luften med dem för att föra dem till sina ungar; jag hemställer, om dessa djur icke komma att pinas mera än de som fångas i giller och snaror. Om man skulle kunna fråga dessa vilda djur, hvilken död de helst skulle vilja välja,

att komma i högkarnes klor eller fångas i snaror, så tror jag att de skulle svara, att de föredroge snarorna. Det är icke endast hökar utan äfven råfvar, som taga fåglar och harar och föra dem lefvande till sina ungar, och jag hemställer åter till motionären, om han tror att det villebråd får en smärtlösigare död, som gripes af rofdjuren. Under sådana förhållanden undrar jag, om man icke skulle tänka på att människorna lika så gerna skulle göra sig nytta af det vilda som att rofdjuren skola göra det, rofdjuren, som angripa villebrådet på ett mycket mer samvetslöst sätt. Det synes mig som om dessa djurskyddsvänliga åsichter, hvilkas värde alla erkänna, till följd af nämnda omständigheter saknade en mycket stor betydelse.

En annan sak vill jag derjemte påpeka, och det är att jag för min enskilda del icke är med om att lagstifta på alla områden, så att man snart icke vet, huru man skall bära sig åt för att icke öfverträda svensk lag. Tro verkligen herrarne, att folket i de nordliga delarne, dessa fattiga människor, som begagna sig af giller och snaror, läsa någon jagstadsa. Nej, de få icke reda på dessa förhållanden förrän de på rättslig väg blifva åtalade för öfverträdelse af dylika påbud och få böta eller komma i fängelse. Är icke det äfven djurplågeri?

Jag erinrar mig nu, hurusom för några år sedan ett beslut fattades i Vermlands läns landsting. Det fins i några sjöar i Vermland en fiskart, som kallas för slom. Dessa fiskar äro mycket små och tagas med stora håfvar. Landstinget beslöt att maskorna i dessa håfvar skulle göras större och bestämde, huru stora de skulle vara, för att icke de fattiga människorna skulle få några af dessa små fiskar, ty de stora fiskarne behöfde dem bättre än fattigt folk. Följden blef att, när förordningen härom trädde i kraft, många i den socken, der jag bor, icke visste något om saken, utan foro ut med sina vanliga redskap för att fånga denna fisk, när tiden därför blef lämplig. De blefvo, förstås, åtalade; jag tror det var ett dussin fattiga människor, nästan fattighjon, en af dem var blind. När dessa stodo inför häradsrätten och der dömdes tänkte jag: för min del skall det dröja länge, innan jag skall rösta för sådana lagar, som föranleda, att fattiga och okunniga människor skola drabbas af straff, därför att de icke känna till alla dessa lagar. Ty det förhåller sig nu så, att man stiftar lagar i både det eua och andra afseendet, men man gör ingenting för att utbreda kunskapen om dem, man gör ingenting för att upplysa dessa fattiga människor om dem, och följderna blir att sådana stackars människor, som jag nämnde, blifva dömda oaktadt sin okunnighet. Några af dem hade endast fått en handfull fisk, ett par andra något mer, men de fino alla plikta för sin brist på kunskap om förordningen. Nu hjälpa de sig på annat sätt, de lägga i håfven en sten, som trycker så tungt, att maskorna hållas tillsammans och fisken blir kvar i håfven fastän maskorna icke äro mindre än de påhjudna, och de taga nu lika mycket som förr.

Något liknande kommer att inträffa här. Det är icke möjligt att springa i de norrländska skogarne och se efter hvilka, som hafva giller och snaror der, och det blefve endast i något enstaka fall, en

*Om ändring
i § 16 af
gällande
jagstadsa.
(Forts.)*

Om ändring
i § 16 af
gällande
jagstads-
ga.
(Forts.)

fattig stackare påträffades och i så fall komme att undergå stadgad straff. För min del kan jag på dessa grunder icke rösta för föreliggande motion. Jag tycker, att om någon fattig människa skulle råka att komma öfver något fjäderfå, hvilket sällan händer, man gerna kan tillåta det. Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Redelius: Det torde måhända tillåtas mig att i någon mån, om icke försvara, så åtminstone förklara de delar af utskottets betänkande, som af motionären blifvit klandrade.

Såsom vi hörde, påstod motionären bland annat, att utskottet skulle användt en "kringgående rörelse" för att undvika de "starka" skäl, motionären anført. Det skulle sålunda vara för att slippa vederlägga dessa skäl utskottet skulle begagnat sig af denna rörelse, eljest förstår jag icke, hvarför utskottet skulle företagit sig densamma. Men jag ber herrarne genomläsa betänkandet, om icke detta redan skett, och se efter om det är sant, att utskottet företagit sig en sådan kringgående rörelse. Det skulle naturligtvis hafva skett, om utskottet icke velat upptaga till skärskådande de af motionären anförda skäl. Motionären har endast anført två skäl för sitt förslag, dels jagtvårdsintresset, dels det upprörande djurplågeri, som han påstått alltför ofta vara förenadt med ifrågavarande jagtmetod. Dessa två skäl är det just, hvarmed utskottet sysselsatt sig framför allt annat, men naturligtvis kunde man icke framkomma till kammaren med ett uttalande blott af egna åsichter, utan man behöfde ju se efter hvad mer sakkunniga och erfarna personer haft att säga i ärendet. Jag skall be att få omtala, det utskottet för sådant ändamål rådfört sig med en hel del personer från de landsändar, inom hvilka den ifrågavarande jagtmetoden än i dag är lofflig, för att höra huru det dervid tillgår och för att få besvarade i detalj en mängd frågor, så att man kunde bilda sig ett bestämdt på sakkännedom grundadt omdöme i frågan. För samma ändamål hafva vi icke kunnat underlåta att se efter hvad myndigheterna haft att säga. Till dessa myndigheter har man ansett sig böra räkna landstingen inom de fyra nordligaste länen, inom hvilka denna jagt är lofflig, äfvensom Konungens befallningshafvande inom samma län. Man har äfven trott att jägeribetjeningen, skogstjenstemännen, skulle hafva en på sakkännedom grundad uppfattning i frågan. Alla de, som från detta håll yttrat sig, hafva enats derom att, såsom ju äfven utskottet erkänt, det visst kan inträffa djurplågeri vid den ena såväl som vid den andra jagtmetoden, men att man icke med fog kunnat påstå, att dessa giller och snaror skulle hafva tillskyndat villebrådet svårare lidanden än hvilken annan jagtmetod som helst. Det har således icke varit på grund af det öfverklagade djurplågeriet som snaror förbjudits, der de blifvit förbjudna, utan det har varit i jagtvårdsintresse. Detta synes mig vara af vikt, eftersom motionären såväl i sin motion som i sitt anförande nu lagt hufvudvigten på djurplågeriet, och jag är af den uppfattningen, att de, som med honom instämde, anse att detta skäl ensamt är afgörande vid afgifvande af sitt votum. För den skull ber jag att få hänvisa till en Riksdagens skrivelse af 1868, jag vill minnas af den 13 maj. I denna begär Riks-

dagen hos Kongl. Maj:t, att den ifrågavarande jagtmetoden måtte förbjudas inom rikets sydliga län, men såsom skäl därför anför Riksdagen icke djurplågeri, utan åberopar, såsom utskottet också erinrat, att denna jagtmetods borttagande skulle vara behöfligt för hindrande af att vissa fogelarter komme att i södra Sverige utrotas och för att hjälpa jordegaren att skydda sig mot intrång från andra. Detta var skälet. Hvad åter angår, att regeringen ansåg, att dessa fångstmedel skulle få användas i rikets nordliga delar, mer än hälften af rikets areal i omfång, så skedde detta af i skrivelsen uttryckligen angifvet skäl, att der uppe i norra Sverige voro egorymderna så stora, tillgången på vildt så rik, befolkningen åter gles, så att villebrådet skulle räcka till ändå, äfven om man använde dessa jagtmedel. Metoden ansågs der blifva mindre förödande. Samma skäl har, såsom motionären i sitt anförande nyss har erkänt, varit för honom bestämmande, så vidt det gälde lappmarken. Han har visserligen å andra sidan sagt, att om det komme an på honom ensam, han nog skulle taga bort dessa fångstmedel der också. Men i alla fall har han funnit sig af omständigheternas tvång nödgad att låta dem begagnas inom ett område, som, äfven om motionärens förslag ginge igenom, skulle nära nog omfatta halfva riket. Detta är en omständighet af vigt, som bör, synes det mig, hafva inflytande på ett Riksdagens beslut i frågan, ty om det vore sant, att ett upprörande djurplågeri vore oskiljaktigt förenadt med denna fångstmetod och att det sålunda vore i humanitetens intresse, förbudet borde gifvas, huru kan man då försvara en sådan lag, som tillåter denna metod i ena hälften af riket, men förbjuder den inom andra hälften af riket. Det synes mig icke vara förnuftigt, icke rättfärdigt, ingen humanitet.

Nu äro vidare förhållandena i afseende å ifrågavarande omständigheter mycket olika i de norra och de södra delarne af landet. Jag ber att i detta afseende få erinra kammaren derom, att de fyra nordligaste länen, inom hvilka jagt med snaror och giller är tillåten, omfatta en areal af, om jag ej misstager mig, 236,667 kvadratkilometer, under det att de öfriga 21 länen, inberäknadt Stockholms stad, omfatta endast 205,459 kvadratkilometer, således mindre än hälften. Men folkmängdsförhållandena äro helt annorlunda, ty, såsom vi veta, uppgick vid 1889 års slut folkmängdssiffran i de fyra nordligaste länen blott till omkring 526,000 och således endast en niondedel af hela rikets befolkning. Der uppe är således en gles befolkning spridd öfver en stor areal.

Vidare veta vi, att dessa trakter, hvilka enligt motionärens förslag skulle undantagas, hafva ett hårdt klimat, hvarigenom utvägarne till näringsfång förminskas, så att en del af befolkningen för sitt uppehälle verkligen blir hänvisad till denna djurfångst, och ytterligare förekommer der uppe den olikhet, att jagten med skjutgevär och hundar der företrädesvis användes på barmark, ty blott i södra Sverige, der snölagret är tunnt, kan denna jagt med fördel också brukas, då snö fallit. Der uppe kan deremot sådan jagt icke väl användas vintertiden, hvarför också snarfångsten är den viktigaste fångstmetoden. Men snarfångsten är af två slag. Det ena användes företrädesvis i de nedre

*Om ändring
i § 16 af
gällande
jagstadsa.
(Forts.)*

*Om ändring
i § 16 af
gällande
jagstads-
lag.*
(Forts.)

trakterna vid jagt å skogsfogel, till dess snön kommer, medan det andra börjar användas först, sedan snön kommit. Detta gäller visserligen egentligen lappmarken, men efter de upplysningar jag fått, tror jag mig veta, att förhållandet i allmänhet är sådant, att, då marken är bar, befolkningen är fullt sysselsatt med att inberga fodret åt sina kreatur och andra göromål och har då hvarken tid eller håg att idka jagt, men sedan snön fallit, då inträder den egentliga jagttiden. Då är också den öfverklagade konkurrensen med jagtgevären slut, ty denna jagt eger just rum, medan marken är bar, då på sensommaren och i början af hösten sportsmän i allt större och större antal infinna sig och göra icke så litet intrång i ortsbefolkningens näringsfång. Denna konkurrens är frågans kärnpunkt, men ingalunda det djurplågeri, hvarom man här talat. Huru man än ser saken, och äfven om man från början fäster sig vid djurplågeriet, så kommer man dock derhän, att denna fråga har sin egentliga betydelse ur jagtvårdens intresse. Man må påstå, att detta intresse blott är det underordnade, men faktiskt blir det dock i verkligheten det öfverordnade.

Det är sant, att omständigheter och skäl finnas å ömse sidor, hvilka motväga hvarandra. Utskottet har också framhållit detta såväl då det gäller tillgången på vildt och denna jagts betydelse för fångstmännen sjelfva, som då det är fråga om jagträttens skyddande. Är det fråga om fångstmedel af de båda slag, som nu här omnämnas, så synes mig verkligen humanitetsskäl föreligga, som mana till sympati för de mindre bemedlade, i synnerhet då det gäller deras eget af ålder lofliga näringsfång. Men saken kan äfven ses ur en motsatt synpunkt, om man tager hänsyn till jagträttsinnehafvarne, hvilka lida intrång i sin rätt af obehöriga personer. Härvid bör dock erinras, att den, som eger jagträtt, han har redan i gällande lag det skydd, som lagen kan gifva, ity att ingen eger rätt att på hans jagtmark och mot hans be-
gifvande begagna några snaror.

icke heller tror jag, att man kan såsom skäl åberopa det förfarande, som man påstår skola ega rum, nemligen att fångstmännen låta snarorna ligga qvar öfver vintern, så att djur kunna fastna i dem på våren, då snön gått bort, ty ett sådant tillvägagående är redan nu olagligt, då det står i uppenbar strid mot den lagparagraf, som utskottet citerat i början af sitt betänkande. Hjelper icke den nu befintliga lagen i detta hänseende, så lærer icke heller någon ny lagstiftning hjälpa.

Det sista skälet, som utskottet i sitt betänkande anført, eller svårigheten att öfvervaka det ifrågasatta förbudets efterlefnad, tror jag bör ega mera vikt än motionären vill tillerkänna det, ty det torde väl icke vara lämpligt att stifta en lag, som icke kan öfvervakas, så att den blir efterlefd, och i det hänseendet kan det väl icke bestridas, att den gräns, som genom antagande af motionärens förslag skulle uppkomma, blefve mycket svår att öfvervaka. Denna gräns blefve mera än 100 mil lång från norr till söder och skulle komma att gå i hvarjehanda bugter, under det att den nuvarande gränsen går nästan tvärt öfver landet. Vid sådant förhållande och då befolkningen är gles och dertill, såsom upplyst blifvit, icke i fråga om jagttider och

jagtsätt har några synnerligen utvecklade rättsbegrepp, så lär det blifva svårt att vid öfverträdelse få till stånd någon laga bevisning. I denna min uppfattning styrkes jag deraf, att man påstått, att den nu ifrågavarande jagtmetoden fortfarande användes inom rikets södra provinser, ehuru den der redan är förbjuden, och om detta kan ske der, oaktadt befolkningen är tätare och de mindre jagtmarkerna öfvervägande, så kan det naturligtvis ske ännu lättare uppe i Norrland, der det bästa skyddet för dessa olofliga fångstmän är, att de lefva spridda på så stora områden, hvartill kommer att man icke kan förhindra dem att sälja så mycket villebråd som helst, fångadt med giller eller snaror.

Till sist vill jag påpeka, att om, oaktadt de af mig nu anförda omständigheter, landstingen i något af dessa län skulle öfvergifva sina förut uttalade åsichter och vilja hafva ett sådant här förbud, så kunna de göra såsom landstingen i Gefleborgs och Kopparbergs län och inkomma med förslag härom till regeringen, som då nog lär taga frågan under ompröfning och vidtaga de åtgärder, som kunna synas lämpliga.

Jag yrkar bifall till utskottets betänkande.

Herr Wikstén: Såsom varande ifrån öfre Norrland anser jag mig pligtig att yttra några ord i denna sak.

Jag vill icke alls förneka, att motionären kan hafva rätt deri, att fångsten med giller och snaror under vissa omständigheter kan innebära ett ganska svårt djurplågeri, men å andra sidan har jag mig också bekant, att i det närmaste samma djurplågeri kan förekomma vid de så kallade finare jagterna. Huru mycken så kallad slarfskjutning eger icke dervid rum? Huru många djur få icke en vinge eller ett ben bortskjutna och sedan släpa sig undan, så att jägarne icke få tag i dem. Djuren tillskyndas derigenom myckna och långvariga lidanden. Bäst vore ju, om man kunde förekomma allt djurplågeri, men om man nu antager motionärens förslag, så kommer man endast att skydda så att säga de finare jagterna. I våra nordligaste landsdelar, hvilka jag känner till, är det nemligen i regeln de fattiga och orkeslösa, hvilka icke hafva råd att hålla sig med dyrbara jagtredskap och hundar, som egna sig åt denna fångst med giller och snaror.

För några år sedan var denna fråga före i Norrbottens landsting, men oaktadt detta landsting icke saknar män, som intressera sig för jagtvård, kom landstinget till det resultat, att det för de fattigas skull skulle se mycket märkvärdigt ut, om landstinget skulle ingå till Kongl. Maj:t med anhållan om ett sådant förbud, som nu är ifrågasatt.

Jag vill icke längre upptaga kammarens tid med mitt prat i denna sak, ty det ser ju ut, som om kammaren redan vore deciderad för att antaga motionärens förslag, men för min del tror jag, att det vore mest försigtigt af Riksdagen, att låta orterna uttala sig först. Jag tror icke, att frågan är så vigtig, att man icke kan vänta, tills de landsting, som vilja hafva dylika föreskrifter, göra framställningar derom hos Kongl. Maj:t. Låter man frågan gå den vägen, tror jag, att man står på en säkrare grund, och därför anser jag det vara riktigast att nu antaga utskottets förslag, till hvilket jag yrkar bifall.

*Om ändring
i § 16 af
gällande
jagtsadga.
(Forts.)*

Om ändring
i § 16 af
gällande
jagstads-
stadga.
(Forts.)

Med herr Wikstén förenade sig herrar *Boström, Bromée, Norberg* och *Lundström*.

Herr Nydahl: Herr talman! Jag begär ogera ordet för andra gången, då jag med mitt första anförande upptog kammarens tid så länge, men det har från motsidans talare fälots några yttranden, hvilka jag icke kan underlåta att besvara.

Utskottets ärade ordförande tycktes hafva stött sig en smula på, hvad jag yttrade om den "kringgående rörelse", som utskottet hade gjort. Jag hade i förra delen af motiveringen till min motion framhållit att, då de förutsättningar, som enligt den 1869 utfärdade jagtvårdsstadga föranledde en undantagslagstiftning för vissa delar af riket, icke längre existera i fråga om de norrländska kustlandskapen, det icke vidare finnes något skäl att bibehålla denna undantagslagstiftning för dessa landskap. Nu hade jag väntat, att utskottet, då det ville motivera ett afstyrkande, skulle hafva underkänt antingen premisserna eller ställedningen, men i stället har utskottet resonnerat *i allmänhet* om huru jagtvårdsintressena skola tillgodoses och om huru det för de mindre bemedlade i allmänhet kan vara förmånligt att få utföra denna fångstmetod i stället för att genom vanlig jagt söka skaffa sig villebråd. Detta gäller om riket i dess helhet, men mig synes konsekvensen fordra, att der jagtförhållandena äro lika, der bör ock jagtvårdslagstiftningen vara lika. Det var detta jag menade med mitt yttrande om den "kringgående rörelsen".

En ärad talare på vermlandsbänken har nu, såsom vid åtskilliga andra tillfällen, missbrukat sin onekligen stora dialektiska förmåga för att kasta löje öfver en allvarlig sak. I den delen skall jag icke söka att bemöta honom. Men då den ärade talaren i anledning af mina ord angående djurplågeriet yttrade något, som för de ledamöter af kammaren, hvilka icke varit i tillfälle att taga kännedom om dessa saker, kan vara missledande, så skall jag be att få säga några ord derom. Han sade nemligen, att han sjelf sett, huru foglar, som fastnat i snaror, fått en hastig död. Ja, det är ju alldeles naturligt, att, om en fogel, då han nyss fastnat i snaran och således ännu är vid full lifskraft, blir skrämmd af en framskyndande person, så gör han en våldsam ansträngning för att slita sig lös med den påföljd, att han ganska snart stryper sig. Men om den i snaran fastnade fogeln lemnas åt sig sjelf och ej blir skrämmd, så bär han sig icke åt på detta sätt: han drar då ej till snaran så hårdt, att han med ens stryper sig, ty den andnöd, som han erfar vid snarans hopdragning, håller honom derifrån; och så sitter han der och flämtar efter luft, innan hans plågor och ångest slutas med döden. Detta är en fullkomligt riktig framställning af förhållandet.

Hans yttrande angående hökar och andra rofdjur, som tillskynda skogarnes villebråd en plågsam död, hörde till den skämtsamma delen i hans anförande, som jag ej anser lönt att besvara, men jag får dock säga, att jag för min del icke skulle hafva något emot, om Riksdagen kunde på något verksamt sätt förbjuda dessa att jaga. Men för min del vet jag icke något annat sätt att freda villebrådet för rofdjur än

genom rofdjursjagt, hvilket är den enda jagt, som jag brukar idka, och den skall jag be att äfven få rekommendera åt herr Jansson.

Jag kunde visserligen ha åtskilligt att tillägga, men jag skall icke längre upptaga kammarens tid, utan inskränker mig, herr talman, till att vidhålla mitt yrkande på bifall till min framställning.

Herr Jansson i Krakerud: Jag skall bedja att få uttala min förundran öfver, att den siste ärade talaren ansåg det vara löjligt af mig att tala om, att rofdjur såsom hökar, räfvar med flera taga villebråd. När man betraktar en sådan fråga, som den föreliggande, ifrån humanitetssynpunkt, skall man väl taga med i öfvervägande, huru vida det förslag, som man kommer fram med, är ur sådan humanitetssynpunkt bättre, än om förhållandet får vara sådant, som det är. Ty om man tänker på, hvilken död djuren undergå, så torde väl motionären få lof att erkänna, att man ännu icke hört eller sett något bevis på, att de vilda djuren i skogen, ja, icke ens våra tama djur, undergå en smärtfri död, utan naturens lagar äro sådana, att, när såväl djur som människor skola skiljas från lifvet, detta sker på ett mer eller mindre kvalfullt sätt. Men då så är, hemställer jag till motionären, om det kan vara bättre, att en hök tager en fogel i sina klor och flyger till sina ungar med honom, än att fogeln faller i en snara eller ett giller. Man får besinna, att, om man icke kan rädda djuren från en kvalfull död och icke heller kan åstadkomma något bättre, än förhållandet nu är, man icke kan — åtminstone enligt min tanke — betrakta denna fråga ur humanitetssynpunkt. Ej heller anser jag, att det är fördelaktigt att — såsom följdén naturligtvis skulle bliwa, om motionärens förslag antages — utsätta människor för åtal och straffbestämmelser på alla möjliga områden. Slutligen skall jag bedja att få säga, att jag icke vet, huru vida det kan vara min dialekt, som åstadkommer något löjligt i motionärens öron, men att jag skulle söka att förlöjligen den föreliggande frågan, det vill jag protestera emot och fortfar att yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Öberg: Vid behandlingen af denna fråga har jag inom utskottet deltagit, med anledning deraf; och då jag är representant för en af de nordligare valkretsarne i vårt land, så skall jag anhålla att i korthet få säga några ord till försvar för utskottets hemställan. Jag kan icke gilla motionärens framställning och önskningsar af flere skäl; nemligen för det första, emedan jag anser den öfverklagade fångstmetoden icke medföra större plågor för djuren än hvarje annan jagtmetod; för det andra, derför att denna slags djurfångst är en icke oväsentlig inkomstkälla för de nordliga landsdelarnes inbyggare, och för det tredje derför, att förbud mot dess användning icke skulle kunna bringas till efterlefnad. Det är alldeles samma skäl som de, hvilka af skogstjenstemän, landsting och Konungens befallningshafvande i rikets fyra nordligaste län blifvit framställda för afstyrkande af ett förslag liknande det nu föreliggande.

Hvad nu beträffar det första skälet eller den öfverklagade fångstmetoden, så får jag, som sagdt, bekänna, att jag för min del icke alls

*Om ändring
i § 16 af
gällande
jagstadsaga.
(Forts.)*

Om ändring
i § 16 af
gällande
jagstadsa.
(Forts.)

kan inse, att den medför större plågor för djuren än andra jagtmetoder. Jag har i min ungdom varit en flitig fogelfångare, och dervid uteslutande använt finare giller och snaror, och således varit i tillfälle att se foglar fångade på detta sätt, men jag kan icke erinra mig, att det visat sig, att de undergått några större plågor, innan de dött, än om skjutvapen och hundar användts för jagten. Jag har varit med om att fånga rätt mycket fogel, men kan icke erinra mig det. Deremot har jag bevittnat, att mången gång stort djurplågeri eger rum vid jagt med skjutvapen och hundar. Ty hvad är det väl annat än djurplågeri, när en jägare går ut en morgon bittida för att jaga t. ex. hare, och hunden drifver haren till bort mot middagstiden, innan han blir dödad, och haren hela denna tid måste hålla undan så att säga den gapande hunden. Det är djurplågeri, men icke att hastigt lida döden i en snara eller under ett finare giller. Man talar ju också om att "skjuta bom"; skjuter man på en fogel och icke fäller honom, så säges det, att man "skjutit bom". Men det är icke säkert i alla fall. Hvem kan väl, när hagelbössa användes, fritaga sig ifrån, att icke något eller några af de 50 à 60 hagel, med hvilka bössan är laddad, kunnat träffa fogeln? Han kan enligt min åsigt mången gång träffas af ett eller annat hagelkorn, utan att genast ljuta döden, och får då lida en längre tid. Detta tror jag ofta kan vara ett större djurplågeri än det, som förorsakas genom det af motionären öfverklagade fångsättet.

Hvad sedan beträffar det andra skälet, så vill jag, med den kännedom jag har om förhållandena, påstå, att denna djurfångst är en mycket betydande inkomstkälla för de nordligare landsdelarnes inbyggare. Hvar och en, som varit i tillfälle att se dessa stora massor af villebråd, som komma ned från fjellbygderna i Norrland och forslas sedan söderut, han skall icke kunna förneka, att den näringskälla, som ligger i denna djurfångst, för befolkningen deruppe är synnerligen vigtig.

Att, på sätt motionären föreslagit, förbjuda fogelfångst med finare giller och snaror i Norrland, det är att af mången fattig, och för annat förvärf oförmögen person, rycka brödet ur hans hand, och gynna den s. k. söndagsjägaren. Det vill jag icke vara med om.

För det tredje betviflar jag, i likhet med utskottet, att, om motionärens förslag blefve upphöjdt till lag, det blefve möjligt att kontrollera, att ett sådant förbud efterlefdes. Ty hvad jagtmarkerna beträffar, är det en ofantlig skilnad på skogarne i norra och södra Sverige.

Till hvad jag nu sagt, skall jag bedja att få lägga ännu ett skäl, det fjerde, som jag anser vara det icke minst vigtiga, och det är, att då frågor sådana som denna förut varit på tal inom Riksdagen, har, innan Riksdagen beslutat vidtaga någon sådan åtgärd, som motionären nu föreslagit, vederbörande landsting först satts i tillfälle att yttra sig deröfver. Men öfver nu förevarande fråga har hvarken något landsting, ej heller något hushållningssällskap eller någon länsstyrelse blifvit hörd. Jag anser derför, att det vore med billighet och rättvisa öfverensstämmande, att, innan något sådant stadgande, som motionären

här föreslagit, af Riksdagen beslutes, vederbörande länsstyrelser och landsting först lemnades tillfälle att deröfver yttra sig.

På grund af hvad jag nu anfört, anhåller jag att få påkalla kammarens bifall till utskottets hemställan.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, gaf herr talmannen, enligt de gjorda yrkandena, propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på afslag derå och bifall i stället till det af herr Nydahl under öfverläggningen framställda förslag; och fann herr talmannen den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Som votering likväl begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som, beträffande Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts nu föredragna utlåtande n:o 16, bifaller herr Nydahls under öfverläggningen framställda förslag, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har kammaren bifallit utskottets i utlåtandet gjorda hemställan.

Omröstningen utföll med 106 ja mot 103 nej; och hade kammaren alltså beslutat i enlighet med ja-propositionens innehåll.

Detta beslut skulle, jemlikt § 63 mom. 3 riksdagsordningen, genom utdrag af protokollet delgifvas Första Kammaren.

§ 6.

Till kammarens afgörande förelåg vidare konstitutionsutskottets utlåtande, n:o 5, i anledning af väckt motion om ändring af riksdagsordningens stadganden i afseende å ledamöternas af Första Kammaren valbarhet m. m.

Till utskottets behandling hade öfverlemnats en af herr *D. Persson* i Tällberg inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 154, innefattande förslag dels om förkortande af funktionstiden för Första Kammarens ledamöter, dels om nedsättning af census för valbarhet till ledamot af samma kammare, dels ock om rätt för riksdagsman i Första Kammaren att åtnjuta resekostnadsersättning och arfvode.

Enligt detta förslag skulle nedanstående paragrafer i riksdagsordningen erhålla följande lydelse:

§ 6.

Första Kammarens ledamöter skola, för en tid af *sex* år, utses af
Andra Kammarens Prot. 1894. N:o 30.

Om ändring af riksdagsordningens stadganden i afseende å ledamöternas af Första Kammaren valbarhet.

Om ändring af riksdagsordningens stadganden i afseende å ledamöternas af Första Kammaren valbarhet.
(Forts.)

landstingen och stadsfullmäktige i de städer, som ej i landsting deltaga. Hvarje landsting och sådan stad, som nu nämnd är, väljer, efter folk-mängden inom sitt område, en riksdagsman för hvarje fullt tal af trettiotusen. Går ej folk-mängden upp till trettiotusen, väljes dock en riksdagsman.

§ 8.

Riksdagsman i Första Kammaren, som vid riksdags början sin be-fattning icke *sex* år innehaft, må dermed till riksdagens slut fortfara, ändå att under tiden *sex* år från valet förflyta.

§ 9.

Till ledamöter i Första Kammaren kunna endast väljas män, som uppnått trettiofem års ålder, samt ega och minst tre år före valet egt fastighet till taxeringsvärde, ej understigande *fyrtiotusen riksdaler*, eller ock till staten skatta samt under tid, som nyss är sagd, skattat för minst *två tusen* riksdaler årlig inkomst af kapital eller arbete. Kommer riksdagsman, efter det han vald blifvit, i den ställning, att han ej längre skulle varit valbar till ledamot i kammaren, frånträder han sin befattning.

§ 12.

Vill *riksdagsman* i Första Kammaren befattningen sig afsäga, eger han det göra vid valtillfället eller sedermera, mellan riksdagar, hos Konungens befallningshafvande.

c) Gemensamma bestämmelser.

§ 23.

Hvarje *riksdagsman* åtnjuter af statsmedel ersättning för rese-kostnad till och från riksdagen, samt arfvode af ett tusen tvåhundra riksdaler för hvarje lagtima riksdag; dock att, när antingen Konungen upplöser Riksdag, innan den varit fyra månader tillsammans, eller *riksdagsman* eljest afgår från sin befattning under riksdagen, innan så lång tid af dess sammanträde förflutit, eller Riksdagen samman-träder i följd deraf att Konungen, med upplösande af Riksdag, för-ordnat om nya val, så ock under urtima riksdag, *riksdagsman* undfår, jemte resekostnadsersättning, i dagtraktamente tio riksdaler, hvilket dock ej må öfverstiga sammanlagdt ett tusen tvåhundra riksdaler.

Den *riksdagsman*, som icke i rätt tid vid Riksdagen sig inställer, skall för hvarje dag han uteblifver vara förlustig tio riksdaler af arf-vodet.

§ 24.

Rösträtt må — — — — — sig inställer.

Utskottet hemställde emellertid, att motionen ej måtte föranleda någon Riksdagens åtgärd.

Häremot hade reservationer afgifvits:

af herrar *Ljungman, Bengtsson, Boström, Gyllensvärd, Dahn* och *Wallmark*, som ansett, att utskottet bort med anledning af motionen hemställa,

det Riksdagen måtte antaga nedanstående förslag till ändrad lydelse af §§ 9 och 12 riksdagsordningen att hvila till vidare grundlagsenlig behandling.

Om ändring af riksdagsordningens stadganden i afseende å ledamöternas af Första Kammaren valbarhet. (Forts.)

Riksdagsordningen.

§ 9.

Till ledamöter i Första Kammaren kunna endast väljas män, som uppnått trettiofem års ålder samt ega fastighet till taxeringsvärde, ej understigande åttatiotusen riksdaler, eller ock till staten skatta för en så stor årlig inkomst af kapital eller arbete att densamma, ensam för sig eller sammanlagd med en efter fem för hundra beräknad ränta å egd fastighets taxeringsvärde, uppgår till minst fyratusen riksdaler. Kommer riksdagsman, efter det han vald blifvit, i den ställning, att han ej längre skulle varit valbar till ledamot i kammaren, frånträder han sin befattning.

§ 12.

Riksdagsman i Första Kammaren eger ej att för denna befattning något arfvode uppbära, *men åtnjuter af statsmedel ersättning för resekostnad till och från Riksdagen så väl vid dennas början och slut som då ledighet från riksdagsgörömlen af kammaren beviljats.*

Vill riksdagsman i Första Kammaren befattningen sig afsäga, eger han det göra vid valtillfället eller sedermera, mellan riksdagar, hos Konungens befallningshafvande;

af herr *Johnsson* i Bollnäs, som ansett att utskottet bort tillstyrka Riksdagen att till hvilande för vidare grundlagsenlig behandling antaga följande förslag till ändrad lydelse af §§ 6, 8, 9 och 12 riksdagsordningen:

§ 6.

1. Första Kammarens ledamöter skola, till ett antal af etthundra-femtio och för en tid af *sex* år, utses af landstingen och stadsfullmäktige i de städer, som ej i landsting deltaga.

§ 8.

Riksdagsman i Första Kammaren, som vid riksdagens början sin befattning icke *sex* år innehaft, må dermed till riksdagens slut fortfara, ändå att under tiden *sex* år från valet förflyta.

Om ändring
af riksdags-
ordningens
stadganden i
afseende å
ledamöternas
af Första
Kammaren
valbarhet.
(Forts.)

§ 9.

Till ledamöter i Första Kammaren kunna endast väljas män, som uppnått trettiofem års ålder samt ega och minst tre år näst före valet egt fastighet till taxeringsvärde, ej understigande *sextiotusen* riksdaler eller ock till staten *erlägga* samt under tid, som nyss är sagdt, *erlagt bevillning för fastighet eller inkomst, sammanlagdt ej understigande den för sextiotusen riksdaler af fastighet utgående bevillning*. Kommer riksdagsman, efter det han vald blifvit, i den ställning, att han ej längre skulle varit valbar till ledamot i kammaren, frånträder han sin befattning.

Riksdagsman i Första Kammaren *åtnjuter af statsmedel ersättning för resekostnad till och från Riksdagen*. Vill han befattningen sig afsäga, eger han det göra vid valtillfället eller sedermera, mellan riksdagar, hos Konungens befallningshafvande;

af herr *Elowsson*; samt

af herr *Hedin* med tillkännagifvande, att han yrkat bifall till motionärens förslag.

Härjemte hade herr *Vahlin* låtit anteckna, att han ej deltagit i ärendets behandling inom utskottet.

Efter föredragning af ärendet anförde:

Herr Persson i Tällberg: Herr talman, mina herrar! Man har sagt mig, att denna kammare den 28 sistlidne februari gaf Första Kammaren ett förtroendevotum, och att kammaren följaktligen vore belåten med Första Kammaren sådan den nu är. Det är ju egentligen icke heller min afsigt att klandra Första Kammaren, men jag tror mig dock vara berättigad att hafva en annan uppfattning rörande denna sak, den uppfattningen nemligen, att denna kammare kommit till insigt om, att det egentligen icke är genom en större numerär, som vi skola söka att råda gent emot vår medkammare, utan att det är på andra vägar, som vi böra söka utjemna det så många gånger omtalade motsatsförhållande, som nu råder kamrarna emellan. Jag finner visserligen af detta utskottsbetänkande, att tankar och åsigtter om sättet och de vägar, på hvilka man bör söka att genomföra denna reform, varit mycket delade inom konstitutionsutskottet. Men utaf allt att döma ser jag dock, att alla ledamöterna i utskottet från denna kammare varit eniga derom, att något måste göras i denna sak. Konstitutionsutskottets utlåtande består, såsom herrarne finna, endast af ett återupprettande af hvad utskottet förlidet år yttrade öfver en motion i samma syfte och rigtning som min nu förevarande. Det ser ut, som om utskottet då trott sig funnit en så lycklig formulering, att den fullständigt vederlade alla de många, enligt min tanke, giltiga och viktiga skäl, som jag i min motion sökt framdraga, att utskottet nu

ansett tillräckligt att endast anföra samma skäl och hänvisa längre tillbaka i tiden på de utskottsutlåtanden, som då afgifvits öfver föreslagna ändringar, som gått i samma riktning som de af mig nu framställda. Man skulle således deraf kunna draga den slutsatsen, att dessa föregående års betänkanden, på hvilka utskottet förlidet är syftade, och till hvilka det nu hänvisar, skulle innehålla några sakliga utredningar och fullständiga redogörelser rörande denna fråga eller vederläggningar af de skäl, jag tagit mig friheten i motionen framhålla. Men förhållandet är ej så. Utskottet har dock äfven i år inskränkt sig till samma korthet som förut. Ett skäl framhålles, som jag skall tillåta mig att med några få ord bemöta. Utskottet säger nemligen: "att genom förslagets antagande skulle den olika karakter, grundlagsstiftarne velat gifva åt de båda kamrarna, till stor del försvinna, och sålunda de grundvalar, på hvilka representationen hvilar, i väsentlig mån rubbas".

Nej, mina herrar, detta utskottets påstående är icke full sanning, utan snarare tvärt om. Det har ju redan inträffat, och jag har i min motion sökt visa, att just den karakter, grundlagsstiftaren velat förläna Första Kammaren, har genom den valbarhetscensus, som genom 1866 års riksdagsordning bestämdes, försvunnit och att denna census visat sig ej haft den verkan, att Första Kammaren fått den karakter, grundlagsstiftaren åsyftat att gifva den. Det är för att återvinna denna jemnvigt mitt förslag framkommit, och det är på dessa skäl, som jag ber att få yrka bifall till min motion.

Herr Ljungman: Beträffande det föreliggande förslaget skall jag be att få anmärka, att åstadkommandet af en sådan grundlagstiftning, hvarigenom man finge en fullt tillfredsställande och möjligast god Första Kammare, är bland de allra svåraste uppgifter man kan taga sig för.

Motionären har sökt lösa detta problem helt lätt genom att minska censussiffran till hälften och genom att införa arfvode och resekostnadsersättning, liknande de, som tilldelas Andra Kammarens ledamöter. Om man närmare tänker sig in i förhållandena, framträder nog såsom gifvet, att genom en dylik åtgärd visserligen skulle vinnas en förändring i Första Kammarens sammansättning; men det är alls icke gifvet, att genom denna förändring, Första Kammaren skulle få den karakter man önskar, att den borde hafva, för att på bästa sätt motsvara sin bestämmelse. Dertill kommer vidare, att det icke finnes någon den minsta utsigt för, att ett sådant förslag, som motionären nu framlagt, skall blifva Riksdagens beslut. Icke heller kan man anse, att motionärens förslag är sådant, att det lämpligen skulle kunna användas såsom *opinionsyttring* för att framdrifva ett tillfredsställande förslag, som verkligen hade utsigt att blifva Riksdagens beslut. Jag och åtskilliga reservanter med mig i konstitutionsutskottet hafva därför ansett, att man nu blott borde söka afljelpa de svåraste olägenheterna i den befintliga grundlagstiftningen och öfverlåta åt framtiden att förete ett förslag, som vore af mera både tillfredsställande och politiskt fruktbringande art, än det af motionären nu framlagda.

Om ändring af riksdagsordningens stadganden i afseende å ledamöternas af Första Kammaren valbarhet (Fort.)

Om ändring
af riksdags-
ordningens
stadganden i
afseende å
ledamöternas
af Första
Kammaren
valbarhet.
(Forts.)

Om man ser på 9 § riksdagsordningen, märker man genast den oegentlighet deri, att man för valbarhet icke får sammanräkna olika slag af förmögenhet. Vidare tillkommer den oegentligheten, att, om en person fullständigt omsätter rörligt kapital, på grund af hvilket han varit valbar, i fast egendom eller fast egendom i rörligt kapital, beröfvar han sig en tid bortåt sin valbarhet. Denna senare olägenhet kan lättast afhjelpas derigenom, att man utesluter de föga behöfliga orden "och minst tre år näst före valet egt" "samt under tid, som nyss är sagd, skattat" ur den befintliga paragrafen. Och genom ett tillägg, som gillats åtminstone af utskottet redan 1878, skulle man kunna afhjelpa den andra olägenheten. Genom att åter i 12 § införa bestämmelsen om resekostnadsersättning, så kunde man vinna den fördelen, att skillnaden mellan landsorten och Stockholm med dess omgifningar icke blefve så stor, som den nu är. Såsom förhållandet nu är, ter sig census i sjelfva verket större för landsbygden än för Stockholm med dess omgifningar. Ty det är gifvet, att den, som är bosatt långt från hufvudstaden, får vidkännas högre kostnader, om han är riksdagsman i Första Kammaren, än den, som är bosatt i Stockholm eller dess omgifningar.

Jag vill emellertid på grund af formella skäl icke göra något yrkande, utan skall, då frågan för öfrigt icke föreligger i tillräckligt utredt skick, hemställa om bifall till utskottets förslag.

Herr Odhner: Jag har en gång förut under riksdagens lopp yrkat afslag å ett grundlagsändringsförslag nemligen det angående fixering af representantantalet. Jag måste göra detsamma i den fråga, som nu föreligger, nemligen om Första Kammarens sammansättning. Dessa båda frågor hafva visserligen icke mycket med hvarandra gemensamt; men *en* likhet finnes dock dem emellan, nemligen med afseende på deras upphof eller kanske rättare deras aktualitet för Andra Kammaren. Det torde nemligen icke kunna bestridas, att agitationen för fixeringen och *mot* den Första Kammarens nuvarande organisation har tagit fart allt mera efter den vändning i vårt politiska lif, som inträffade åren 1887 och 1888. Före den tiden förekommo visserligen åtskilliga enstaka yttringar af missnöje och konflikter mellan denna kammare och Första Kammaren med anledning af den senares politiska hållning, men någon mera djupgående differens dem emellan förefans icke. Efter denna tid har samarbetet mellan de båda kamrarne onekligen varit mindre tillfredsställande. Stämningen i denna kammare gent emot medkammaren har varit misslynt, stundom till och med bitter. Man har talat om Första Kammarens brist på tillmötesgående, dess stela konservatism och dess obenägenhet för alla reformer o. s. v. Jag tviflar visserligen icke på, eller rättare: jag vet, att denna stämning icke saknat grund, ehuru jag å andra sidan äfven vet, att det sällan är ens fel, att två tvista. Men jag tror icke, att man derför behöfver misströsta om framtiden. Fem eller tio år är en kort tid i ett folks historia. Hvarför skall man icke kunna hoppas, att Första Kammaren efter hand skall återvända till sina äldre traditioner och derigenom större harmoni inträda mellan kamrarne? Att nu på grund

af förhållanden, som kunna och böra vara öfvergående, påyrka en så genomgripande förändring af Första Kammarens organisation, som här ifrågasatts, synes mig icke vara rådligt; och det så mycket mindre som det ju icke saknas andra utvägar att — om än långsamt — inverka på Första Kammarens sammansättning och politiska hållning, jag menar naturligtvis genom en begränsning af den kommunala rösträtten. Då motionären på andra sidan i sin motion säger, att motsatsen mellan de båda kamrarne kommer att ytterligare förvärras "genom den oundvikligen snart förestående nedsättningen af rösträtts-census vid val till Andra Kammaren", så skulle man lika väl kunna säga, att motsatsen mellan de båda kamrarna kommer att mildras genom den oundvikligen snart förestående begränsningen af den kommunala rösträtten. Detta är nemligen en fråga, hvars lösning omöjligen kan låta länge vänta på sig; och om också den lösning, som frågan får, icke blir sådan, som motionären och andra önska, så vore derigenom i hvarje fall ett verkligt steg taget framåt i den riktning de önska, under det att åter ett förslag, sådant som detta, icke har någon utsigt att varda af Första Kammaren antaget.

Jag tror nemligen, att Första Kammaren näppeligen kan annat än afslå åtminstone ett af de moment, som ingå i det föreliggande förslaget, jag menar stadgandet om arfvoden åt kammarens ledamöter. Jag tror icke, att kammaren kan acceptera detta förslag utan att förneka sig sjelf och den idé, som ligger till grund för densamma. Hvad skulle man i landet säga om en Första Kammare, som tilldelade sig sjelf arfvode och derigenom öppet dementerade det förtroende, som lagstiftaren i motiven till riksdagsordningen har uttalat till dess uppoffringsanda och i sann mening aristokratiska tänkesätt?

Jag tror för min del, att ett dylikt beslut skulle mottagas i landet med hän och missaktning; och sådant vore för Första Kammaren mera ödesdigert än det missnöje, som nu råder i vidsträckta kretsar. Detta inser naturligtvis Första Kammaren mer än väl, och därför kommer, enligt min öfvertygelse, kammaren aldrig att gifva sitt bifall till ifrågavarande förslag.

Jag tror därför, att detta förslag icke kan få någon betydelse ens såsom opinionsyttring. För min del anser jag det icke heller i sig sjelft gagneligt. Jag kan icke annat än instämma i hvad utskottet säger om karaktersskillnaden mellan kamrarne, såsom en af grundvalarne för vår författning. Det har visserligen sagts af en föregående talare, att den karaktersskillnad, som lagstiftarne äsyftat, redan upphört att finnas till. Men jag hemställer, om det icke i alla händelser finnes tillräcklig skillnad mellan de båda kamrarne, för att ett af de ändamål, som lagstiftaren afsett, skall kunna fortfarande vinnas, och det är den ömsesidiga kontroll och kritik, den inbördes motvigt och jemvigt som är af så stor betydelse i det politiska lifvet. *Den* existerar och kan fortfarande vinnas.

Men hur ginge det, om motionärens förslag blefve lag? Om man rätt känner och bedömer våra egendomliga förhållanden, kan man icke tvifla derpå, att det då inom kort skulle blifva samma elementer i båda kamrarne. Och deraf skulle åter följa, att samma synpunkter

Om ändring af riksdagsordningens stadganden i afseende å ledamöternas af Första Kammaren valbarhet.
(Forts.)

Om ändring af riksdagsordningens stadganden i afseende å ledamöternas af Första Kammaren valbarhet.
(Forts.)

och vyer, samma åsigt, och intressen skulle göra sig gällande i båda kamrarne, och derigenom skulle ju den åsyftade karakterskillnaden och dermed följande kontroll kamrarne emellan försvinna. Jag tror, att det politiska system, som derigenom uppkomme, skulle komma att verka såsom ett enkammarssystem, och troligen skulle det inom kort äfven till formen blifva ett enkammarssystem. Man har talat om den sociala fara, som skulle ligga i vår nuvarande Första Kammare genom dess politiska hållning. Men för min del tror jag, att det enkammarssystem, som på det antydda sättet komme att beredas oss, skulle innebära en vida större social och äfven politisk fara. Jag ber att få erinra om de varnande ord, som vår riksdagsordnings upphofsman i detta hänseende uttalat i motiven till riksdagsordningen, då han varnade för en sådan lagstiftande församling, som stode utan någon jemlike eller medtäflare vid sin sida: den skulle med tiden snart nog urarta till despotism och envælde. Sådant kan lätt hända, om all magt samlas inom en sal.

Ehuru jag således måste yrka afslag på motionärens förslag, erkänner jag gerna, att åtminstone *en* punkt deri förtjenat större uppmärksamhet, än som kommit den till del i utskottet. Jag kan icke annat än gifva honom rätt, då han på sidan 3 i sin motion yttrar sig klandrande om det oproportionerligt stora antal embetsmän, som finnes i Första Kammaren, ett antal, som för år 1891 uppgifves hafva utgjort 69 eller icke mindre än 47 procent af kammarens medlemsantal. Jag tror i likhet med motionären, att detta är ett missförhållande. Det är visserligen sant, att embetsmännen äro ett gagneligt och outhärligt element i Första Kammaren; och det är också sant, att embetsmännen hafva visat prof på mycken sjelfständighet, ja t. o. m. oppositionsanda har icke saknats. Men i alla fall måste det, af lätt insedda skäl, anses olämpligt, att en representativ församling till en så stor del består af embetsmän. Söker man efter medel att motverka en dylik missrättning, så är *ett* sådant anvisadt af reservanterna, då de ifrågasatt den ändring af 9 § riksdagsordningen, att för valbarhet till Första Kammaren man skulle få sammanlägga sin årliga inkomst af kapital eller arbete med en efter fem för hundra beräknad ränta å egd fastighets taxeringsvärde. Det är en förändring, som jag icke kan annat än gilla. Derigenom skulle, utan att grundvalarne för Första Kammarens sammansättning i någon mån rubbades, de valbares antal betydligt ökas. Men denna ändring skulle må hända icke göra tillfyller; det behöfves må hända äfven andra åtgärder, och det blir framtidens uppgift att lösa detta problem. Skulle något antagligt förslag i det syftet framkomma, så skall jag gerna understödja detsamma.

Det är af denna anledning och på sådana motiv, som jag, herr talman, ber att få yrka afslag på motionen och bifall till utskottets förslag.

Herr Höjer: Herr talman, mine herrar! Ehuru det antagligen icke mycket tjänar till, skall jag dock i motsats mot den siste ärade talaren be att få instämma i syftet af den motion, som af den ärade representanten på dalabänken framlagts för Riksdagen. Äfven med

risk att af herr Waldenström, den högst talangfulle försvararen af den Första Kammaren i den Andra, anklagas för hädelse, skall jag be att i dag få förnya och ytterligare understryka det påstående, som för några dagar sedan här i denna kammare fälades af mig, eller att Första Kammaren icke fyllt den uppgift, som genom 1866 års riksdagsordning stälts på densamma.

I motsats mot hvad herr Waldenström under förra riksdagen ansåg, är jag för min del af den mening, att de sista nära trettio årens erfarenhet vittnar derom, och om detsamma har äfven burits vittnesbörd af ingen mindre än riksdagsordningens egen upphofsman. Första Kammaren har tills dato i det stora hela icke varit en sådan sund konservativ kraft, som den var meningen att blifva; den har icke varit den regulator på den allmänna politiska utvecklingen i vårt land i ändamål att förekomma förhastade beslut, som lagstiftaren från början med densamma afsett. Den har småningom blifvit och utvecklat sig allt mera till det nästan öofverstiglga hindret för hvarje sundt reformarbete i den svenska Riksdagen.

Nu hafva visserligen röster höjts under den sista tiden, och en och annan händelse — icke så många, men ändock en och annan — under denna riksdags förlopp inträffat i Första Kammaren, som hän-tyder på, att majoriteten inom denna kammare står i begrepp att ändra signaler. Man har till och med under de senaste dagarne talat om den säkra uppkomsten af ett mellanparti i Första Kammaren, som skulle komma att räcka handen åt den Andra Kammaren till ett sundt reformarbete i vårt land.

Jag tror dock, mine herrar, icke så lätt på foglalåt och jag vill se ett kraftigt bevis på ett dylikt omslag uti Första Kammarens tänkesätt, för att jag för min personliga del skall kasta vapen och uppgifva all tanke på en önskvärd reform af den Första Kammaren. Denna reform kan, såsom bekant, åvägabringas på flera sätt; den kan åvägabringas på sätt i herr Mankells motion antydes genom en inskränkning af Första Kammarens behörighet, så att den icke blefve något annat än just den sunda konservativa magten inom vårt politiska lif; således en minskning af Första Kammarens behörighet till ungefär samma magt, som i regel tillkommer öfverhusen inom öfriga Europeiska konstitutionella stater. Man kan vidare tänka sig reformen genom en förändring i kammarens sammansättning, dels genom en reduktion och begränsning af den kommunala rösträtten och dels på det sätt, som af herr Daniel Persson i Tällberg blifvit föreslaget i hans nu föreliggande motion. Man kan vidare enligt min uppfattning tänka sig reformen verkställd på det sätt, att man reformerar i alla dessa riktningar på en gång eller succesivt och jag menar för min del, att det ena goda icke förskjuter det andra.

Jag kan därför med bibehållande af konsekvens ena dagen instämma i syftet med herr Mankells motion, för att andra dagen instämma med herr Daniel Persson i Tällberg.

Man har mot dennes motion dels inom utskottet och dels från annat håll — och icke minst af den siste ärade talaren — framkastat åtskilliga mer eller mindre plausibla invändningar; man har talat om,

Om ändring af riksdagsordningens stadganden i afseende å ledamöternas af Första Kammaren valbarhet.
(Forts.)

Om ändring af riksdagsordningens stadganden i afseende å ledamöternas af Första Kammaren valbarhet.
(Forts.)

att ett antagande af herr Perssons motion skulle medföra en högst väsentlig rubbning uti förhållandet mellan Första och Andra Kammaren och uti betänklig grad förändra Första Kammarens sammansättning, då vår nuvarande riksdagsordning deremot hvilat på den förutsättningen, att båda kamrarne skola hafva olika karakter.

Först och främst kan jag icke erkänna, att just detta skall vara idealet för en Första Kammare; det är åtminstone en sak, som tills vidare återstår att bevisa. För det andra kan jag icke gå in på att denna karaktärsolikhet mellan de båda kamrarne faktiskt förefinnes. När man talar om en ensidig sammansättning af representationen, så är det min mening att denna olycka — om det verkligen är en olycka — redan förefinnes inom den svenska riksdagen. Majoriteten inom Första Kammaren representerar, såvidt jag kan finna, agrariæintressen alldeles precis på samma sätt som fallet är med majoriteten inom den Andra. Hvad som skulle tillkomma genom ett antagande af herr Perssons förslag skulle möjligen blifva en skärpning af det agrariæintresse, som för närvarande förefinnes inom Första och Andra Kammaren. Men härvid vill jag fästa uppmärksamheten på att, huru än Första Kammaren skulle blifva sammansatt genom antagandet af ett förslag liknande herr Perssons, så är det alldeles visst, att äfven andra intressen fortfarande skulle blifva representerade såväl i Första som i synnerhet i Andra Kammaren, och jag ber tillika att få framhålla att för hvarje dag, som går, det är säkert, att landsbygden i sig upptager flera och flera intressen, som förut nästan uteslutande förefunnits inom städerna. Vidare har man anfört att ett antagande af herr Perssons förslag skulle bringa i betänklig fara de konservativa intressena. Ja, meningen med motionen vore just den att, om icke bringa de konservativa intressena i fara, så åtminstone bryta udden af den oresonliga konservatism, under hvilken Sveriges hela politiska utveckling på det stora hela för närvarande suckar. Jag kan för öfrigt icke finna annat än att en person, som eger fastighet till ett taxeringsvärde af 40,000 kronor eller en inkomst af 2,000 kronor, kan vara lika god konservativ som den person, hvilken eger fastighet till ett värde af 80,000 kronor eller 4,000 kronors årlig inkomst. Men framför allt vill jag först och sist fästa uppmärksamheten derpå, att meningen just vore att förmildra den stela konservatism, som för närvarande råder i Första Kammaren, hvarför jag således icke kan finna någon fara uti ett antagande af ett förslag liknande herr Daniel Perssons.

Slutligen har det anförts och särskildt starkt betonats af den siste talaren, att det skulle vara den betänkligaste sak i verlden att tillerkänna Första Kammarens ledamöter ett arfvode. Vinsten af att gifva ett dylikt åt Första Kammarens ledamöter synes mig deremot alldeles påtaglig, emedan man genom en nedsättning af valcensus och ett tillerkännande af arfvode skulle högst betydligt utvidga kretsen af de män, som kunde komma i fråga att af landstingen tillerkännas ett mandat i Första Kammaren. Jag kan icke se annat än att, just derigenom att de valbares antal ökas, Första Kammaren utan tvifvel skulle tillföras ett mycket större kapital af insigter och duglighet än hvad som nu kan stå denna kammare till buds, med all aktning för

den eminenta duglighet, som redan inom densamma lärer förefinnas. Hvad för öfrigt beträffar den betänkliga fara, som skulle uppstå genom tillerkännande af ett arfvode åt Första Kammarens ledamöter, så synes denna fara icke vara så stor att döma deraf, att detta steg redan är taget uti flera andra konstitutionella stater. Jag vill i det afseendet endast påminna om Amerikas förenta stater, Frankrike, Schweiz och Holland.

Slutligen har herr Odhner anfört såsom ett skäl mot tillerkännandet af ett arfvode åt Första Kammarens ledamöter, att det skulle framkalla hån och missaktning inom vårt land, om Första Kammaren skulle gå in på en förändring af riksdagsordningen uti oförmälda rigtning. Jag tror likväl att herr Odhner kan vara ganska lugn i detta fall. Denna Första Kammare skulle ju icke döma i egen sak, utan från synpunkten af det allmänna intresset, och det skulle så mycket mindre kunna anses vara förestafvad af egennyttan, som kammaren i detta fall såsom jag redan antydde, endast följde andra folks föredömen.

På grund af hvad jag nu anfört, skall jag, om också blott såsom en opinionsyttring från min sida, yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till motionen.

Herr *Gustaf Ericsson* från Stockholm förenade sig med herr Höjer.

Herr *Johnsson* i Bollnäs: Herr talman, mine herrar! Då jag icke kunnat biträda utskottets hemställan och då jag icke heller kunnat biträda den af herr *Ljungman* m. fl. angifna reservationen som icke torde afhjelpa de olägenheter, som i allmänhet erkännas råda i afseende å valen till Första Kammaren, så har jag i en särskild reservation låtit anteckna min mening.

Jag ber då att få med anledning af de båda näst föregående talarnes yttranden få förutskicka den erinran att, då jag biträder motionärens förslag i vissa delar af hans motion, så gör jag det icke därför, att man derigenom skulle omskapa Första Kammaren. Vare sig Riksdagen antager den föreslagna ändringen uti bestämmelserna rörande val till Första Kammaren, som är af motionären föreslagen, eller afslår den, så blifva väl hädanefter såsom hittills de valkorporationer, som utse ledamöterna af Första Kammaren, de som komma att bestämma hvilka som skola taga säte i kammaren och öfva inflytande å dess sammansättning.

Jag ber därför att få erinra derom att, då jag biträder motionärens förslag i vissa delar, så är det därför, att jag anser det vara önskvärdt att få öka antalet af de valberättigade och således vidga den krets inom hvilken valkorporationerna hafva att utse ledamöter af nämnda kammare.

Jag ber tillika få erinra, att den föreslagna ändring af 10:de momentet af 6:e §:n riksdagsordningen skett under förutsättning, att Kongl. Maj:t skulle godkänna det af Riksdagen antagna innehållet af samma §. Den föreslagna ändringen inskränker sig, hvad nämnda § angår, att tiden för val till Första Kammaren skulle bestämmas till sex i stället för nio år. Antagandet af denna ändring skulle förvisso

Om ändring af riksdagsordningens stadganden i afseende å ledamöternas af Första Kammaren valbarhet.
(Forts.)

Om ändring af riksdagsordningens stadganden i afseende å ledamöternas af Första Kammaren valbarhet.
(Forts.)

icke komma att medföra en större omsättning af ledamöter i Första Kammaren. Af katalogen öfver Andra Kammaren framgår, att ett stort antal af ledamöterna, ehuru de väljas för hvar tredje år, under en lång följd af år varit medlemmar af kammaren. Det visar sig således att, ehuru deras mandat underkastas valmännens bepröfvande så ofta som hvar tredje år, medeltiden för dess befattning som ledamöter af kammaren varit ganska lång. Samma är förhållandet i Första Kammaren, ty, ehuru ledamot af sistnämnda kammare väljas för nio år, visar det sig, att det är ett ganska stort antal, som fått sina mandat förnyade, hvilket just är bevis på att man utan risk att omsättningen skall blifva allt för stor kan sätta tiden för valen till Första Kammaren till sex år.

Men om det också i allmänhet är så, att ett större antal få förnyadt uppdrag, så är det dock i alla fall icke sällan som de valkorporationer, som utse ledamöter uti Första Kammaren, misstaga sig på de förutsättningar och kvalifikationer, som den valde ansåges skola besitta. Vid sådant förhållande kan det icke vara annat än till Första Kammarens egen fördel att valkorporationen får tillfälle taga i förnyad ompröfning huruvida ett mandat bör förnyas eller icke.

Det är således, enligt min åsigt fullgiltiga skäl, som tala för motionärens förslag i afseende derå, att tiden för hvilken Första Kammarens ledamöter utses, bestämmes till sex år. Det är så mycket mindre skäl att motsätta sig den ändring, att valen skola anställas hvar sjette, i stället för hvar tionde år, som dessa val kunna ske utan några väsentliga besvär och kostnader för de korporationer, som hafva till åliggande att verkställa dem.

Hvad angår bestämmelsen i 9 §, att för valbarhet till ledamot i Första Kammaren fordras att antingen "ega och minst tre år före valet egt fastighet till taxingsvärde, ej understigande 80,000 kronor, eller ock till staten skatta, samt under den tid, som nyss är sagd, skattat för minst fyratusen kronor årlig inkomst af kapital eller arbete", så medför den afsevärda och erkända olägenheter. Om en person har 80,000 kronors kapital och således på grund deraf skattar för 4,000 kronors årlig inkomst, så är han valbar till Första Kammaren. Men om han köper en fastighet för en större eller mindre del af detta kapital, så är han disqualificerad. Det är orimligt att man skall förlora sin valbarhet eller sitt mandat just därför att man lägger ner en del af sin tillgång å en fastighet, som väl torde kunna lemna motsvarande inkomst. Men genom en ändring i sistnämnda hänseende äro olägenheterna icke afhjelpade. Det är, såsom vi veta, vid tillsättande af ledamot till Första Kammaren, ganska svårt att finna lämpliga personer, som äro villige att åtaga sig ett uppdrag, förenadt med så stora uppoffringar. Detta kommer sig åter deraf att, genom den valcensus som för närvarande är bestämd för valbarhet till Första Kammaren, ett så litet antal personer åtminstone i landsorten äro i detta afseende kvalificerade. Man har visserligen invändt att för det fall att Första Kammarens ledamöter icke skola hafva något arfvode, så erfordras minst den inkomst, som är föreskrifven i nu gällande grundlag, för att de skola kunna åtaga sig riksdagsmannaupdraget. Detta kan dock

bero på hvilka lefnadsvanor och behof man har, och jag tror icke att det icke skulle skada om till ledamöter i Första Kammaren insattes personer med moderata anspråk. Men oafsedt detta så lärer den omständigheten, att en person under ett eller annat år icke har 4,000 kronors inkomst, bevisa att han ej i medeltal haft en årsinkomst till detta belopp. Detta gäller företrädesvis personer såväl å det industriella området som dem hvilka egna sig åt näringarna i allmänhet och handeln i synnerhet. Om t. ex. en person under det ena året har 5,000 kronors inkomst och det andra året 3,000 kronor, så blir inkomsten i medeltal 4,000 kronor, men denna person blir dock disqualificerad för ifrågasvarande uppdrag.

En affär kan det ena året vara god, men ett annat år mindre gynsam; och då för att kunna väljas till ledamot af Första Kammaren fordras att man under tre år egt och fortfarande eger fastighet af 80,000 kronors taxeringsvärde eller 4,000 kronor inkomst af kapital eller arbete, så kan en person, som det ena året haft 10,000 kronor, men ett annat år endast 3,000 kronors inkomst, icke längre innehafva detta uppdrag till följd deraf att hans inkomster minskats, ehuru dessa i medeltal öfverstiga 4,000 kronor om året.

Samma är förhållandet beträffande jordbrukarne. En jordbruksegendom kan ju det ena året ha ett taxeringsvärde af 80,000 kronor, men ett annat år kan detta sättas ner till 70,000 å 60,000 kronor och då måste äfven egaren frånträda sin befattning såsom ledamot af Första Kammaren äfven om han i öfrigt är lämplig att utöfva detta viktiga kall. Då jag således tror att bestämmelserna i riksdagsordningen om valbarhet till Första Kammaren bör ändras i den riktning att antalet qualificerade personer ökas, så torde för vinnande af detta mål i § 9 den ändring införas, att personer, som hafva en inkomst af 3,000 kronor eller under en tid, som nyss är sagd, ega en fastighet med taxeringsvärde af 60,000 kronor, må kunna till ledamöter af Riksdagens Första Kammare väljas.

Hvad angår den af motionären föreslagna ersättningen, så torde det icke vara skäl att gå så långt som han föreslagit eller att tillägga Första Kammarens ledamöter i likhet med Andra Kammarens arfvode; men för att i någon mån, för aflägsset boende, mildra och utjemna den särskilda kostnad resorna till och från Riksdagen medföra böra väl åtminstone dessa bekostas af staten. Det är uppenbart, att personer, som bo t. ex. här i Stockholm, få ändock vidkännas långt mindre uppoffringar för fullgörandet af detta uppdrag än de som hafva lång väg att resa, och den föreslagna reseersättningen är således fullt berättigad.

På grund af dessa skäl ber jag att få yrka afslag å utskottets förslag och bifall till den af mig vid utskottets betänkande fogade reservation.

Herr Bengtsson: Som herrarne torde finna skiljer sig den af herr Ljungman och mig med flere afgifna reservation, å ena sidan, och den siste talarens, å den andra, derutinnan, att, då i den förra reservationen icke ifrågasättes någon ändring i § 6 af gällande riksdagsordning i afseende å tiden, för hvilken ledamöter af Första Kammaren

Om ändring af riksdagsordningens stadganden i afseende å ledamöternas af Första Kammaren valbarhet.
(Forts.)

Om ändring
af riksdags-
ordningens
stadganden i
afseende å
ledamöternas
af Första
Kammaren
valbarhet.
(Forts.)

skola väljas, så har deremot herr Johnsson velat nedsätta densamma från nio till sex år; att i fråga om kompetensvilkoren vi, med bibehållande af fastighetens taxeringsvärde vid oförändradt belopp af 80,000 kronor föreslagit, att den årliga inkomsten af kapital eller arbete skulle bestämmas så, att densamma, ensam för sig eller sammanlagd med en efter fem för hundrade beräknad ränta å egd fastighets taxeringsvärde uppginge till minst fyra tusen kronor; hvaremot herr Johnsson velat få detta taxeringsvärde bestämdt så, att det ej behöfde öfverstiga 60,000 kronor, eller ock att man till staten erlade, samt under en tid af minst tre år före valet "erlagt bevillning för fastighet eller inkomst, sammanlagdt ej understigande den för sextiotusen riksdaler af fastighet utgående bevillning"; att, enligt vårt förslag till ändring af § 12, riksdagsman i Första Kammaren skall ega att af statsmedel åtnjuta ersättning för resekostnad till och från Riksdagen, såväl vid dennas början och slut som då ledighet från riksdagsgörömålen af kammaren beviljats, under det att herr Johnsson endast ifrågasätter ersättning för resekostnad till och från Riksdagen.

Oaktadt jag sjelf varit med om att underteckna herr Ljungmans reservation, skulle jag långt ifrån hafva någonting emot att ingå på herr Johnssons sistnämnda förslag, om detta hade någon utsigt för sig. Men, hvad tjenar det till, mina herrar, att drifva sina anspråk så långt, då man på förhand vet att det är komplett omöjligt att genomdrifva dem? Är det då icke förståndigare att hålla sig till förslag, som hafva *någon* utsigt till att gå igenom i Första Kammaren? Och man bör väl icke heller här i kammaren väcka sådana motioner, om hvilkas genomdrifvande i medkammaren man sjelf misströstar? Man bör väl icke dervid handla endast på lek, utan man bör i stället visa mera allvar och moderation med sina anspråk, så att de kunna genomdrifvas. Om jag således för min del hade den ringaste förhoppning om, att ett sådant förslag, som motionärens eller ock det af herr Johnsson framställda, skulle vinna något understöd i Första Kammaren, — ja, à la bonne heure, då skulle jag icke motsätta mig desamma; men då så icke är förhållandet, synes det vara mycket bättre, om Andra Kammaren antager det af herr Ljungman m. fl. afgifna förslag, om hvilket man kan hafva någon förhoppning, att detsamma i den närmaste framtiden skall vinna tillslutning i Första Kammaren.

Af dessa skäl, herr grefve och talman, tar jag mig friheten hemställa om afslag å utskottets betänkande och bifall till den af herr Ljungman m. fl. afgifna reservation.

Häruti instämde herr *Gyllensvärd*.

Herr Bergström: Herr talman! Det föreliggande betänkandet erbjuder, tyvärr, Riksdagens kamrar ringa basis för en grundlig pröfning af förevarande fråga.

Vid årets riksdag föreligger ju endast ett fåtal grundlagsmotioner. Man borde därför kunnat vänta att konstitutionsutskottet skulle hafva lemnat en bättre utredning af de tre olika, ganska viktiga punkter, i hvilka motionären har påyrkat ändring, och man borde kunnat vänta

detta så mycket mera som denna riksdag är den första uti en treårsperiod och de nykomna ledamöterna väl kunna göra anspråk på att utskottet åtminstone skall gifva en framställning af hvad som förut sagts för och emot enahanda yrkanden. Det är väl att vänta, att motioner i ämnet komma att framläggas vid de följande riksdagarna, och jag tillåter mig därför uttala den förhoppningen, att utskottet då måtte lemna en fullständigare utredning, så att man blir i tillfälle att bättre pröfva frågans detaljer, och det beslut, som då kommer att fattas, ej blott må få karakteren af en opinionsyttring.

Då emellertid motionärens förslag i mina ögon klarast och tydligast markerar den opinionsyttring, hvarom för närvarande kan bli fråga, skall jag, herr talman, yrka bifall till motionen.

Herr Ola Bosson Olsson: Då jag med kammarens medgifvande åtnjöt tjänstledighet, då denna fråga behandlades i konstitutionsutskottet, kunde jag naturligtvis till följd deraf icke deltaga i ärendets behandling inom utskottet och ännu mindre afgifva någon reservation.

Jag vill nu endast tillkännagifva, att jag för min del biträder den reservation, som herr Ljungman m. fl. afgifvit, samt dessutom till fullo instämmer i herr Jöns Bengtssons anförande.

Herr Elowson: Mycket allmänt erkännes, att i ett konstitutionellt samhälle plats må gifvas åt en sansad konservatism. I de länder, der tvåkammerssystemet är rådande, anser man, att det åskådningssätt, som gynnar det bestående, företrädesvis bör hafva sitt hemvist i öfverhuset, senaten eller Första Kammaren. Hos oss har man vid antagandet af 1866 års riksdagsordning sökt garantier för befintligheten af en konservativ åskådning hos medlemmarne af Första Kammaren bland annat deruti, att man skarpt begränsat det område, inom hvilket kammarens ledamöter kunde väljas. För valbarhet skulle nemligen fordras ett icke ringa mått af ekonomiskt oberoende. Skälet till uppställandet af denna fordran synes kunna vara att söka i den gifna erfarenheten, att personer, som äro i besittning af någon större förmögenhet, merendels äro att räkna som stödjepelare för de konservativa intressena.

Bestämmelserna om de valbarhetsvilkor, som äro beroende af förmögenheten, innehållas som bekant i 9 § riksdagsordningen. Dessa bestämmelser äro till sin affattning mycket strama. De valbare äro nemligen uppdelade i två skarpt åtskilda kategorier, mellan hvilka i grundlagen ingen förmedling finnes. För att nemligen en manlig medborgare enligt dessa bestämmelser skall hafva sig tillerkänd valrätt till Första Kammaren, fordras, att denna man antingen skall ega fastighet, som icke understiger ett visst taxeringsvärde, eller ock skatta för en till uppgifvet minimibelopp fastställd inkomst. Såsom mått för det ekonomiska oberoendet i detta fall bestämmer grundlagen alternativt fastighet af minst 80,000 kronors taxeringsvärde eller inkomst af minst 4,000 kronor. Dessa båda alternativ äro de enda i grundlagen gifna valbarhetsvilkor, som äro beroende af förmögenhet.

Skulle emellertid grundlagsstiftarnes mening hafva varit den, att

Om ändring af riksdagsordningens stadganden i afseende å ledamöternas af Första Kammaren valbarhet.
(Forts.)

Om ändring
af riksdags-
ordningens
stadganden i
afseende å
ledamöternas
af Första
Kammaren
valbarhet.
(Forts.)

en god ekonomisk ställning skulle erfordras såsom förutsättning för valbarhet till Första Kammaren, så synes det icke hafva varit nödigt eller ens riktigt att uppställa blott två valbarhetskategorier såsom disjunktiva. Håller man nemligen fast vid ett visst mått af förmögenhet, så kan detta mått ernås icke endast genom ettdera af de i grundlagen angifna tvenne alternativen, utan ock på ett tredje sätt, i det man tager hänsyn till fastighet och inkomst i förening. En förmögenhet, som leder sitt ursprung från de båda kategorierna: fastighet och inkomst *i förening med hvarandra*, lemnar helt visst åt sin innehafvare samma trygghet i ekonomiskt hänseende, som om förmögenheten leder sitt ursprung endast från fastighet eller endast från inkomst. För den skull vill det synas, som skulle det af grundlagsstiftarne åsyftade målet kunna vinnas, om bestämmelserna i 9 § riksdagsordningen underginge någon förändring i sådant syfte, att föreningen af fastighet och inkomst finge utgöra en tredje valbarhetskategori. En förändring i detta syfte är tvifvelsutan behöflig och nödig, enär erfarenheten gifver vid handen, att en utvidgning af den krets, inom hvilken Första Kammarens ledamöter kunna väljas, är synnerligen önskvärd.

En talare på stockholmsbanken erkände — och det är ju allom bekant — att samarbetet mellan de båda kamrarna icke är så synnerligen godt. Tvifvelsutan skulle detta samarbete vara bättre, om man uti Första Kammaren hade att söka och finna en konservatism, som vore till sin art och till sin natur sansad. Särskildt tror jag, att det vore fördelaktigt, om den krets kunde vidgas, inom hvilken ledamöterna af Första Kammaren skola väljas. Tvifvelsutan skulle derigenom många intelligenta, insigtsfulla och fosterlandsälskande män kunna påträffas, som vore lämpliga att sända till Riksdagens Första Kammare; och om man fasthåller vid den tanke, som här varit framhållen, att man skulle fästa afseende icke endast vid *antingen* fastighet *eller* inkomst, utan äfven vid dessa båda *i förening*, så skulle ju grundlagens fordran på ekonomiskt oberoende alltså kunna tillgodoses.

En annan oegentlighet förefinnes tvifvelsutan i 9 § riksdagsordningen, i det sjelfva den form, hvori förmögenheten föreligger, spelar en allt för stor rol. Om nemligen en person under ett visst antal år skattat för en sådan inkomst af kapital, att denna berättigar honom att blifva vald till ledamot af Första Kammaren, och han sedan finner med sin ekonomiska fördel bäst öfverensstämmande att placera sitt kapital i en fastighet, då skulle han, om han vore riksdagsman i Första Kammaren, nödgas nedlägga sitt mandat, ty han har icke längre den inkomst af kapital, som erfordras för valbarhet och den köpta fastigheten har han icke egt under den i grundlagen bestämda tid af tre år. Detta är också en oegentlighet, hvarpå man vid frågans bedömande bör fästa afseende.

I det betänkande, som nu föreligger, har man icke mindre än fyra olika förslag framlagda, nemligen utskottets hemställan, tvenne reservationer och motionärens förslag. Såsom ledamot af utskottet och då jag icke kunnat biträda utskottets afstyrkande hemställan, hade jag kunnat framlägga ännu ett yrkande, men då jag tror, att det för

närvarande icke är lämpligt att i denna kammare söka få igenom ett förslag, som ej kunde godkännas af Första Kammaren, så har jag af opportunitetsskäl icke framlagt något eget förslag. Jag vill emellertid instämma med talaren på skånebänken i hans yttrande, att det vore lämpligt, om man kunde inskränka sig till en sådan fordran, att den kunde hafva utsigt att vinna framgång äfven i Första Kammaren. En sådan fordran skulle man kunna få förverkligad, om man för närvarande begränsade sig dertill, att man finge så att säga sammanslå de båda valbarhetskategorierna, som nu finnas i afseende på förmögenhet, så att en person kunde få vara valbar, om han hade fastighet och inkomst, sammanräknadt uppgående till det mått, som enligt grundlagen fordras. Jag tror, att det är af vigt, om frågan angående en reformering af Första Kammarens sammansättning hålles öppen, till dess den kan vinna en god lösning.

Nu har här visserligen det egendomliga inträffat, att den reservation, som är afgifven af herr Ljungman, icke vunnit hans eget understöd under debatten, utan att han i stället yrkat bifall till utskottets hemställan. Men då jag, som jag nyss sade, anser det lämpligare, att frågan icke får helt och hållet förfalla, utan att Andra Kammaren för sin del afgifver åtminstone en opinionsyttring, så skall jag för min del anhålla att närmast få ansluta mig till den af herr Ljungman m. fl. afgifna reservationen.

Jag gör detta, oaktadt jag icke biträdt denna reservation, och oaktadt flere befogade anmärkningar mot den samma äro att göra. Men jag tror, att det skulle vara lämpligt, att Andra Kammaren fattade ett beslut, hvarigenom medkammaren finge veta, att Andra Kammaren önskar en förändring i de nuvarande förhållandena.

Herr John Olsson: Jag begärde ordet med anledning af ett par yttranden af talaren på skånebänken.

Han ansåg bland annat, att det icke vore lämpligt att väcka en motion här i kammaren, om hvilken man på förhand visste, att den icke skulle komma att bifallas af Första Kammaren. Ja, skulle man inskränka sina motioner här i kammaren till sådana, om hvilka man på förhand kunde åtminstone antaga, att Första Kammaren skulle gå med på dem, då tror jag, att motionsrätten här vore skäligen inskränkt och att icke många motioner skulle komma att väckas. Ty det är väl ingen, som är nog sangvinisk att tro, att Första Kammaren i allmänhet skulle gå med på de motioner i reformvänligt syfte, som framläggas i denna kammare. Den erfarenhet, som man i Andra Kammaren haft om Första Kammarens tillmötesgående gent emot de reformkraft, som här framställas är väl sådan, att ingen af oss lärer kunna hysa synnerliga förhoppningar om framgång för sina motioner i sådan riktning.

Den ärade talaren ansåg vidare, att det vore bäst att bifalla den af herr Ljungman m. fl. afgifna reservationen, därför att man då snarare skulle kunna hoppas på ett bifall från Första Kammaren. För min del är jag icke så sangvinisk; jag tror till och med, att Första Kammaren redan afslagit både herr Ljungmans reservation och allt-

Om ändring af riksdagsordningens stadganden i afseende å ledamöternas af Första Kammaren valbarhet. (Forts.)

Om ändring af riksdagsordningens stadganden i afseende af ledamöternas af Första Kammaren valbarhet.
(Forts.)

sammans. Men kan den ärade talaren garantera oss, att om Andra Kammaren fattar beslut i den rigtning, som herr Ljungman m. fl. föreslagit, Första Kammaren skall biträda detta beslut, då skulle jag möjligtvis vara benägen att gå med om herr Ljungmans reservation. Kan deremot den ärade talaren icke lemna en sådan garanti, så ser jag för min del alls intet skäl, hvarför man skulle bifalla reservationen, ty den är enligt min uppfattning ungefär detsamma som ingenting alls.

Jag yrkar för min del bifall till herr Daniel Perssons motion, som är ett viktigt steg i den rätta rigtningen. Jag gör detta yrkande så mycket hellre som ett bifall till motionen skulle innebära en lämplig opinionsyttring från denna kammare mot medkammaren. Skulle jag ställas i valet mellan att rösta för utskottets afstyrkande hemställan och herr Ljungmans reservation, så har jag ingenting annat att göra än att rösta för afslag.

Herr Waldenström: Jag skall tillåta mig att upptaga kammarens tid en liten stund i denna fråga.

Jag vill då först säga, att, när herr Höjer gjorde mig den äran att i början af sitt anförande omnämna de ord, som jag sistlidne riksdag yttrade vid samma frågas behandling, och då han dervid tillät sig referera innehållet af mitt anförande på ett allt annat än tillfredsställande sätt, så är det för mig tillräckligt att hemställa till herr Höjer, att han en annan gång må läsa bättre innantill och mera nöjaktigt redogöra för innehållet af det lästa.

Jag vill vidare beträffande den föreliggande frågan be att få påpeka en omständighet, som jag tror är förtjent af icke liten uppmärksamhet, ehuru den icke hittills under diskussionen framhållits. Jag vidrörde densamma vid förra riksdagen med några ord, men jag tillåter mig att nu något omständligare upprepa hvad jag då sade, därför att genom ett för icke länge sedan fattadt riksdagsbeslut, nemligen det om fixering af riksdagsmännens antal såväl i Första som Andra Kammaren, denna omständighet fått en alldeles särskild betydelse.

Under det gamla representationsskicket dagar utgjorde bondeståndet $\frac{1}{4}$ af den svenska riksdagen. Då det nya representationskicket infördes, kom bondeståndet eller det bondeståndet motsvarande landtmannapartiet att intaga vid pass $\frac{2}{3}$ af den ena hälften af Riksdagen, på samma gång som nämnde landtmannaparti fick afgörande inflytande på tillsättningen af Första Kammaren, derigenom att denna kammare väljes af landstingen, hvilka till långt öfvervägande del består af hemmansegare.

Under den föregående tiden har det visat sig, att städernas inflytande inom Andra Kammaren varit i ständig tillväxt i jämförelse med landsbygdens. Det var då helt naturligt, att landsbygdens representanter, i känslan af hvad detta i längden kunde medföra, skulle visa sig angelägna att afklippa denna utveckling. Och vi känna allesammans historien — den ligger icke lång tid bakom oss.

Herrarne torde erinra sig, att under sistlidne sommar höll den mycket ärade representanten från Gefleborgs län, herr Olof Jonsson i Hof, ett stort programtal, som återgafs i Sveriges flesta tidningar.

I detta tal förespeglade han städernas representanter en viss förhoppning, att de skulle finna nåd på den grund, att de under de senaste åren visat sig vilja gå tillsammans med det sparsamhetsvänliga gamla landtmannapartiet. Med anledning deraf sattes också af många i landet ett ofantligt stort förtroende till herr Olof Jonsson, att han skulle, då frågan om vingklippningen af städerna förekomme i Riksdagen, hjälpa städernas och det liberala partiets representanter. Huru dessa förhoppningar gingo i fullbordan, det kända herrarne allesammans!

Hvad är det nu egentligen fråga om i den föreliggande motionen? Jo, frågan är i grund och botten ingen annan än den, att landtmannapartiet skall kunna vinna i Första Kammaren samma absoluta magt, som det har i den andra, sedan vingklippningen skett. Landstingen, sade jag nyss, välja det allra största antalet representanter af Första Kammaren, ty det är endast några få städer i vårt land, som välja egna representanter till nämnde kammare. Landstingen åter bestå till allra största delen af landtbrukare eller hemmansegare, åtminstone är så förhållandet med det landsting, som jag under några år tillhört. Dessa hemmansegare hafva en naturlig benägenhet att välja hemmansegare, och det kan man ju icke klandra dem för. Men hvad som hittills hindrat dem från att till Första Kammaren välja hemmansegare, har varit det, att Första Kammarens ledamöter icke åtnjuta något arfvode. Det är nemligen svårt att finna en hemmansegare, som vill ikläda sig de ekonomiska uppoffringar, som ett mandat i Första Kammaren alltid medför. Men om detta hinder en dag fölle bort, skulle herrarne snart finna, hvad följden blefve: det skulle icke dröja mer än några få år, innan vi hade en riksdag, som visserligen formaliter bestode af två kamrar, men realiter endast af *en kammare i två salar*. Att detta icke är några fria fantasier af mig, det tror jag mig kunna bevisa genom att påpeka, huruledes det under diskussionen i fjol om denna fråga framhölls, att landsbygden har så få representanter i Första Kammaren, och att en öfvervägande mängd af samma kammares ledamöter är stadsbor.

Jag vill lika litet nu som i fjol säga något ondt om den svenske bonden; jag skall tvärtom nu berömma honom lika högt, som jag gjorde då. Men äfven med fara att blifva bemött i dag på samma sätt, som jag i fjol blef af en representant här i min närhet, skall jag våga upppepa, att jag icke tror, att den svenska bonden är en sådan engel, så alldeles fri från all egoism, så fri från all hänsyn till enskilda intressen, så högsinnadt patriotisk och begåfvad med en så öppen blick för allt, hvad fäderneslandets väl kräfver, att han icke kan inom Riksdagen behöfva någon motvigt alls af andra klassers eller intressens målsmän.

Här har nu framhållits, att Första Kammaren alltid satt sig emot reformer, och att man därför borde söka att stäcka dess inflytande o. s. v. Jag kan säga, att jag också ofta har tyckt, att Första Kammaren varit allt för konservativ. Men öfverhufvud taget torde Andra Kammaren efter det beslut, som blifvit med så stor majoritet fattadt i vingklippningsfrågan, nödgas erkänna, att Första Kammaren åtminstone i år gått med på en mycket stor reform. I mina ögon är

Om ändring af riksdagsordningens stadganden i afseende på ledamöternas af Första Kammaren valbarhet
(Forts.)

*Om ändring
af riksdags-
ordningens
stadganden i
afseende å
ledamöternas
af Första
Kammaren
valbarhet.
(Forts.)*

visserligen denna reform en reform bakåt, men då jag t. ex. i fjol hade hört herr Ola Bosson Olsson tala om, att Första Kammaren "allt sedan sin tillkomst motarbetat reformer" och sedan i år hörde honom vara med på vingklippningsförslaget, så tänkte jag, att då måste väl herr Ola Bosson Olsson och många med honom erkänna, att Första Kammaren tager rätt stora reformsteg ibland.

Det vare för öfrigt med den saken huru som helst. Första Kammaren må för tillfället vara den Andra Kammaren mer eller mindre till nöjes. Min tro är, att en sund politisk utveckling i vårt land fordrar, att Första Kammaren får behålla den ställning, som den har. Hvad man har att göra, det är att söka inverka på valkorporationerna, ty på dem kommer det alltid an, hurudana Första Kammarens ledamöter komma att blifva.

Sedan jag sagt detta, skall jag be att få tillägga, att det är en del af motionen, som har mina lifliga sympatier, och det är förslaget, att Första Kammarens ledamöter må få fria resor både vid sin färd till Riksdagen och sin hemfärd derifrån; och icke allenast det; jag önskar och att de äfven under hela riksdagen må få resa fritt på statens jernvägar mellan Stockholm och den station, som är närmast deras respektive hem. Det skulle göra det möjligt för dem att kunna mera mangrannt närvara vid kamrarnes sammanträden. Då de understundom hafva sina hem ganska långt från Stockholm, så blir det nu för dem ganska känbara uppoffringar att resa fram och tillbaka, och därför blifva de kanske allt för länge borta, när de resa från Stockholm.

Detta är emellertid en bisak, och jag skall på de skäl, som jag anfört, yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Månsson: Jag begärde ordet med anledning af ett yttrande af den siste talaren på stockholmsbänken. Han hyste den uppfattningen, att reservanternas förslag ej skulle kunna lättare genomföras än motionärens förslag, och han ville, att den talare på skånebänken, som påstått, att så vore förhållandet, skulle ställa garantier för denna sin åsigt. Jag undrar, om man rimligtvis kan begära, att en förslagsställare i vare sig den ena eller andra rigtningen skall ställa garantier för sina åsikter. Jag vill emellertid som min mening uttala, att jag är alldeles öfvertygad om, att reservanternas förslag skall gå lättare att få igenom, än det af motionären framställda förslaget.

Ser man efter, hvad reservationen innehåller, så skall man finna, att reservanterne föreslå, att det skall blifva en sammanslagning af inkomst af kapital och arbete å ena sidan samt inkomst af fastighet å den andra sidan, och detta synes mig vara en sak, som man rättvisligen icke bör motsätta sig, så mycket mer som jag tror, att det är många, som vilja tolka den nuvarande bestämmelsen på det sätt, att en sådan sammanslagning skulle kunna ega rum. Hvad reservanternas förslagit, är sålunda, enligt min uppfattning, någonting, som redan inträngt i det allmänna medvetandet, så att man från många håll gerna skulle vara med derom.

Hvad beträffar förslaget om reseersättning för ledamöter af Första Kammaren, så tycker jag, att detta förslag ingalunda kan anses obilligt, och jag skall be att få instämma med den siste talaren deruti, att det i vårt land, med dess stora utsträckning, är en ofantlig skilnad på, om en riksdagsman har sitt hemvist i Stockhom eller i någon af de mera aflägsna delarne af landet, t. ex. Skåne eller Norrland. Det är ett icke obetydligt tillägg till de uppoffringar, som krävas af en riksdagsman i Första Kammaren, om han skall, utom det att han måste hålla sig sjelf i hufvudstaden under riksdagstiden, derjemte bekosta de ofantligt dyra resorna till och från densamma. Ser man på katalogen öfver Första Kammarens ledamöter, så skall man också finna, att för omkring en fjerdedel af dem postadressen är Stockholm. Kan det vara rimligt, och är det rätt att så är förhållandet? Och hvarför är det så? Jo, därför, att de, som bo i hufvudstaden, lättare kunna åtaga sig uppdraget, än de personer, som måste göra långa resor för att infinna sig på Riksdagen.

Om jag ser på de framställda förslagen, synes det mig alltså, som om reservanterna funnit den rätta lösningen. Att taga ett så vidtgående steg, som motionären föreslagit, tror jag ej går för sig, ty jag kan icke neka till, att jag tror, att det skall i betydlig mån rubba sjelfva grundvalen af Första Kammarens sammansättning.

Jag vågar påstå, i likhet med talaren på skånebanken, att om man i detta afseende vill genomföra någon reform, hvilket det synes mig, att man bör göra, så bör man förena sig om det förslag, som afgifvits af herrar Ljungman, Bengtsson m. fl., och jag skall därför be att få yrka bifall till detta förslag.

Härmed förklarades öfverläggningen slutad. I enlighet med de yrkanden, som derunder förekommit, gaf herr talmannen propositioner: 1:o på bifall till utskottets hemställan; 2:o på afslag derå och bifall till den i ämnet väckta motionen; 3:o bifall till herr Johnssons i Bollnäs reservation; och 4:o bifall till den af herr Ljungman m. fl. afgifna reservationen; och fann herr talmannen svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för bifall till den sistnämnda propositionen. Votering begärdes. I följd häraf upptog herr talmannen, för bestämmande af kontrapositionen, å nyo hvart och ett af de återstående yrkandena, af hvilka det, som afsåg bifall till utskottets hemställan, nu förklarades hafva flertalets mening för sig. Då votering likväl begärdes jemväl i fråga om kontrapositionen, blef, sedan till kontraposition i denna votering antagits bifall till motionen, nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande voteringsproposition:

Den, som till kontraposition i hufvudvoteringen antager bifall till konstitutionsutskottets i utlåtandet n:o 5 gjorda hemställan, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Om ändring af riksdagsordningens stadganden i afseende å ledamöternas af Första Kammaren valbarhet.
(Forts.)

Vinner Nej, har kammaren till kontraproposition i nämnda votering antagit bifall till herr Daniel Perssons i ämnet väckta motion.

I denna votering röstade 136 ledamöter ja och 77 nej; och erhöll sålunda propositionen för hufvudvoteringen följande, af kammaren godkända lydelse:

Den, som bifaller den af herr Ljungman m. fl. vid konstitutionsutskottets utlåtande n:o 5 fogade reservation, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets i utlåtandet gjorda hemställan.

Hufvudvoteringen visade 119 ja mot 93 nej; och hade kammaren alltså beslutat enligt ja-propositionen.

§ 7.

Om ändrade bestämmelser i fråga om villkoren för rätt att välja riksdagsmän i Andra Kammaren.

Härefter föredrogs konstitutionsutskottets utlåtande n:o 6, i anledning af väckta motioner, åsyftande förändrade bestämmelser i fråga om villkoren för rätt att välja riksdagsmän i Andra Kammaren.

Till konstitutionsutskottets behandling hade öfverlemnats följande inom Andra Kammaren väckta motioner, åsyftande förändrade bestämmelser i fråga om villkoren för rätt att välja riksdagsmän i Andra Kammaren, nemligen n:o 31 af herr *P. G. Petersson* i Brystorp, i hvilken motions syfte elfva andra af kammarens ledamöter instämt, n:o 125 af herr *P. Truedsson*, n:o 145 af herr *L. Eriksson* i Bäck samt n:o 162 af herr *J. Mankell*, i hvilken motions syfte tjugufyra andra af kammarens ledamöter instämt.

I dessa motioner hemställdes:

af herr *Petersson*:

att Riksdagen måtte besluta om följande förändringar af 14 § riksdagsordningen:

Valrätt tillkommer inom den kommun, der han bosatt är, en hvar i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigad man, hvilken antingen eger eller med stadgad äborätt innehafver fast egendom på landet eller i stad till ett taxeringsvärde af minst femhundra kronor, eller eger på annans mark belägen byggnad till nämnda taxeringsvärde, eller för lifstid eller för minst fem år arrenderar eller under minst fem år näst före valet arrenderat och fortfarande arrenderar jordbruksfastighet till taxeringsvärde ej understigande tre tusen kronor, eller ock erlägger till staten bevillning för en till minst femhundra kronor uppskattad årlig inkomst;

af herr *Truedsson*:

att 14 § i riksdagsordningen må erhålla följande lydelse:

Valrätt tillkommer inom den kommun, der han bosatt är, en hvar i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigad man, hvilken antingen eger eller med stadgad åborätt innehar fast egendom på landet eller i stad till ett taxeringsvärde af minst femhundra riksdaler, eller eger på annans mark belägen husbyggnad till nämnda taxeringsvärde, eller under minst fem år näst före valet arrenderat och fortfarande arrenderar jordbruksfastighet till taxeringsvärde, ej understigande tre-tusen riksdaler, eller ock erlägger till staten bevillning för en till minst femhundra riksdaler uppskattad årlig inkomst;

af herr *Eriksson*:

att Riksdagen ville till grundlagsenlig behandling antaga följande förslag till ändrad lydelse af nedanstående delar af riksdagsordningen:

§ 14. Valrätt tillkommer inom den kommun, der han bosatt är, hvarje svensk medborgare, som uppfyller de i § 26 stadgade vilkor för valbarhet, från och med början af kalenderåret efter det han fyllt tjuguet år.

§ 17. Mom. 1. Vid såväl elektors- som riksdagsmannaval tillkommer hvarje röstande en röst. Två röster tillkommer en hvar i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigad man. Tre röster tillkommer en hvar, som antingen eger eller med stadgad åborätt innehar fast egendom på landet eller i stad till ett taxeringsvärde af minst ett tusen riksdaler, eller för lifstid eller för minst fem år arrenderar jordbrukstastighet till taxeringsvärde, ej understigande sex tusen riksdaler, eller ock erlägger bevillning för en till minst åtta hundra riksdaler uppskattad årlig inkomst. Fyra röster tillkommer en hvar, som eger fastighet till taxeringsvärde, ej understigande åttio tusen riksdaler, eller ock erlägger bevillning för minst fyra tusen riksdalers årlig inkomst.

Mom. 2. Den, som dervid erhållit de flesta rösterna, vare lagligen vald, och skilje lotten emellan dem, som erhållit lika röstetal.

Mom. 3. Vid dessa val skola till efterrättelse tjena de röstlängder öfver valberättigade vid riksdagsmannaval till Andra Kammaren, som af kommunalnämnder eller magistrater böra upprättas;

samt af herr *Mankell*:

att Riksdagen för sin del måtte antaga till hvilande för grundlagsenlig behandling följande förslag till ändrad lydelse af §§ 14 och 17 riksdagsordningen:

Nuvarande lydelse:

Föreslagen lydelse:

§ 14.

Valrätt tillkommer inom den kommun, der han bosatt är, en hvar i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigad man, hvil-

Valrätt tillkommer inom den kommun, der han bosatt är, en hvar svensk medborgare från och med början af kalenderåret efter

Om ändrade bestämmelser i fråga om vilkoren för rätt att välja riksdagsmän i Andra Kammaren.
(Forts.)

Om ändrade bestämmelser i fråga om vilkoren för rätts att välja riksdagsmän i Andra Kammaren.
(Forts.)

ken antingen eger eller med stadgad åborätt innehafver fast egendom på landet eller i stad till ett taxeringsvärde af minst ett tusen riksdaler, eller för lifstid eller för minst fem år arrenderar jordbruksfastighet till taxeringsvärde, ej understigande sex tusen riksdaler, eller ock erlägger till staten bevillning för en till minst åtta hundra riksdaler uppskattad årlig inkomst.

det han fyllt tjuguet år, så länge han uppfyller de i § 26 stadgade vilkor för valbarhet.

§ 17 mom. 2.

Vid dessa val skola till efterrättelse tjena de för kommunerna gällande röstlängder, som böra innehålla anteckning om dem, hvilka enligt § 14 valrätt tillkommer.

Vid dessa val skola till efterrättelse tjena de röstlängder öfver valberättigade vid riksdagsmannaval till Andra Kammaren, som af kommunalnämnder eller magistrater böra upprättas.

Emellertid hemstälde utskottet:

- att a) herr Peterssons motion,
- b) herr Truedssons motion,
- c) herr Erikssons motion och
- d) herr Mankells motion

icke måtte någon Riksdagens åtgärd föränleda.

Reservationer emot denna utskottets hemställan hade afgifvits; af herr *Ljungman*;

af herrar *Bengtsson*, *Boström*, *Gyllensvärd*, *Dahn*, *Johnsson* i *Bollnäs*, *Elowson*, *Ola Bosson Olsson* och *Hedin*, hvilka ansett, att utskottet med anledning af motionerna bort tillstyrka Riksdagen att till hvilande för vidare grundlagsenlig behandling antaga följande förslag till ändrad lydelse af § 14 riksdagsordningen:

§ 14.

Valrätt tillkommer inom den kommun, der han bosatt är, en hvar i kommunens angelägenheter röstberättigad man, hvilken antingen eger eller med stadgad åborätt innehafver fast egendom på landet eller i stad till ett taxeringsvärde af minst femhundra riksdaler, eller eger å annans mark belägen byggnad till nämnda taxeringsvärde, eller för lifstid eller för minst fem år arrenderar eller under minst fem år näst före valet arrenderat och fortfarande arrenderar jordbruksfastighet till taxeringsvärde, ej understigande tre tusen riksdaler, eller ock erlägger till staten bevillning för en till minst femhundra riksdaler uppskattad årlig inkomst;

samt af herr *Vahlin*, som anfört: I öfrigt instämmande i det

förslag till ändring af § 14 riksdagsordningen, som af herrar Bengtsson m. fl. i deras reservation framlagts, har jag inom utskottet yrkat, att i detta förslag orden "röstberättigad man" skulle utbytas mot "röstberättigad person".

Ordet begärdes af

Herr Ljungman, som anförde: Med anledning af det nu föreliggande utskottsbetänkandet skall jag be att få yttra några ord. — Sedan många år tillbaka har det funnits en önskan inom kammaren att få den politiska rösträtten utvidgad så, att den komme flere till del, än för närvarande är fallet. Man bestämde sig därför — i afsigt att åstadkomma en *opinionsyttring* i frågan — slutligen dervid, att man borde söka något nedsätta siffrorna för census i § 14; och i enlighet härmed har kammaren under de tre närmast föregående riksdagarne antagit ett förslag, som öfverensstämmer med den reservation, som nu afgifvits af de flesta af kammarens ledamöter i konstitutionsutskottet. Jag har emellertid i år ansett mig icke såsom åren 1892 och 1893 längre böra ansluta mig till denna reservation af det skäl, att kammaren genom den opinionsyttring, den åstadkommit under de tre föregående åren, redan bragt frågan derhän, att Kongl Maj:t vidtagit en utredning, som utan tvifvel kommer att leda till frågans utveckling på det sättet, att man kan få vida *fullständigare och bättre förslag* än dem, som hittills förelegat. Jag har därför i utskottet yrkat, att utskottet i sitt afstyrkande utlåtande borde antyda åtskilliga frågor, som borde blifva föremål för denna utredning. Så t. ex. är det ju i åtskilliga länder stadgadt en viss ålder utöfver myndighetsåldern för valrätts åtnjutande. I Danmark är denna ålder satt till 30 år och i flera andra till 25 år; och jag för min del anser, att det är en fråga, som bör komma under allvarlig ompröfning, huruvida man icke vid rösträtts utvidgning bör sätta åldersgränsen högre än den nu är, eller 21 år. Det må kunna vara, att den siffra, jag tänkt mig — eller den som för närvarande gäller i Danmark — 30 år, är för hög. Men så mycket är säkert, synes det mig, att saken förtjänar att allvarligen tagas i öfvervägande. — En annan fråga kan vara, huruvida man icke, likasom i Belgien har föreslagits, och äfven en motionär här upptagit, borde hafva en graderad röstskala; och det kan dervid sättas i fråga, huruvida man icke jemte en graderad skala efter förmögenhet äfven borde taga i betraktande högre bildning eller åtnjutet större medborgerligt förtroende i form af offentliga kommunala uppdrag och dylikt. — Slutligen har jag under åtskilliga år här inom Riksdagen — först år 1886 och sedan vid upprepade tillfällen — framhållit, att, enär den vida större representationsrätt, hvilken städerna nu faktiskt ega i förhållande till landsbygden, i verkligheten hvilade på det bestående politiska strecket, som ju medför att jordegarna utöfva större inflytande på Andra Kammarens sammansättning, än fallet komme att blifva, i händelse strecket sänktes och den politiska rösträtten utvidgades, jag äfven ansåge dessa båda frågor eller den om den politiska rösträtten och den om den olika representationsrätten

Om ändrade bestämmelser i fråga om vilkoren för rätt att välja riksdagsmän i Andra Kammaren.
(Forts.)

Om ändrade
bestämmelser
i fråga om
vilkoren för
rätt att välja
riksdagsmän
i Andra
Kammaren.
(Forts.)

för stad och land i Andra Kammaren så *oupplösligt förenade med hvarandra*, att man enligt mitt förmenande måste taga i öfvervägande, huruvida icke städernas större representationsrätt bör minskas, i samma mån som det politiska strecket sänkes.

Det är med detta syfte, som jag afgifvit min reservation, i hvilken jag för öfrigt äfven framhållit, att jag anser att sådana tillägg böra göras i grundlagen, att icke den i grundlagen bestämda census för den politiska valrätten kan höjas eller sänkas genom ändringar i kommunalförfattningarne eller bevillningsförordningen, såsom nu är fallet, och som det i verkligheten skett eller blifvit ifrågasatt. Vid affattandet af min reservation har emellertid på sid. 12, § 19, af misstag orden: "*uppnått tjugufem års ålder samt*" fått stå kvar, ehuru de bort uteslutas; och har rättelse derom blifvit utdelad i dag i trycket, så att jag hoppas, att ingen deraf blifvit vilseledd.

Då, som jag nyss antydte, frågan är långt mera *invecklad*, än man kanske förut föreställt sig. och då den utredning, som man har att vänta från Kongl. Maj:t, säkerligen kommer att gifva uppslag till stora *förbättringar* i förslagen, skall jag inskränka mig till att yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Mankell yttrade: Herr talman, mine herrar! Jag har så många gånger uttalat mig angående rösträttsfrågan, uttalat den åsigten, att densamma icke utan införande af *allmän rösträtt* kan lösas på ett sätt, som öfverensstämmer med politisk rättvisa och billighet, att jag nu kan fatta mig ganska kort.

Det kan synas besynnerligt, att en så gammal riksdagsman, som jag, ständigt återkommer med förslag, om hvilka jag ganska väl vet, att de för närvarande icke hafva utsigt till framgång. Derpå må svaras, att, oafsedt att aldrig en reform af någon betydelse kunnat genomföras utan att hafva ständigt påfordrats, det dock icke kan vara öfverflödigt, utan tvärtom ganska lämpligt, att ett sådant förslag, som mitt, ständigt hvilat på Riksdagens bord — om icke för annat, så för att erinra valmanskorporationerna till Första och Andra Kammaren, jemte deras förtroendemän, att det bredvid dem finnes ett stort folk-lager af nära på en million svenskar, som saknar politisk rösträtt, att dessas intressen äfven af oss, enligt nu gällande valrätt utsedde riksdagsmän, måste representeras, att dessa aldrig skola upphöra att kräfa den allmänna rösträtten, förrän de nått sitt mål, samt att de icke skola nöja sig med något af de streck, som för närvarande blifvit ifrågasatta. Att härom påminna kan vara så mycket behöfligare, som sådant eljest skulle kunna glömmas bort, och som den föreställningen skulle kunna vinna insteg, att sträfvandet efter den allmänna rösträtten förslappats och attynat.

Mine herrar! I de flesta länder, som för närvarande sakna allmän rösträtt, pågå nu förberedelser till dess införande. Äfven vårt broderland på andra sidan fjellen står färdigt att taga det viktiga steget. Jag har aldrig kunnat förstå, att det svenska folket icke skulle vara så moget, att det ej utan öfvergång skulle kunna taga samma steg — ett folk som med skäl kan anses ega lika stor politisk

bildning, som trots något annat, och som gerna talar om sin urgamla frihet. Att under sådana förhållanden syssla med ett 500-kronors-streck, synes mig icke antyda att man följer med sin tid. Men kan hända att svenska Riksdagen ej gör anspråk på att följa med sin tid?

Man antager, att denna kammare för närvarande är böjd för att införa ett 500-kronors-streck, och jag ville gerna tro derpå. Bekant torde emellertid vara, att icke någon betydande reform för närvarande inom svenska Riksdagen kan genomföras utan kompromiss, vanligtvis mellan Första och Andra Kammaren, en kompromiss, i hvilken hvardera parten merendels måste uppgifva något af sin mening. Vid sådant förhållande synes det mig hafva varit rimligt och klokt, om de, som upprigtigt vilja ett 500-kronors streck, hade anslutit sig till dem, som arbeta för den allmänna rösträtten. Om detta skett, kunde man hafva hoppats, att såsom resultat af kompromissen skolat framgå ett rent 500-kronors-streck. Hvad blir nu deremot följden, om äntligen en' gång den utredning blir fulländad, som väl egentligen är tillställd för att fördröja frågans lösning och gifva anledning till uppskof? Jo, att vi få ett 500-kronors-streck, som är så kringskuret af *garantier* af flerahanda slag, att nästan ingenting af värde återstår af reformen. Vid sådant förhållande kan man verkligen icke undra på, att de finnas, som misstänka, att det ej ens är allvarligt menadt med 500-kronors-strecket, åtminstone icke med detsamma rent och oblandadt.

Det är med anledning af hvad jag sålunda anført, herr talman, som jag finner mig föranlåten att fortfarande, liksom flera gånger förut, påyrka bifall till min motion.

Häruti instämde herrar *John Olsson, Berg, Johansson, Jakob Erikson, Svensson* och *Gustaf Ericsson*, alla från Stockholm, samt *Aulin* och *Bevell*.

Vidare anförde:

Herr Fjällbäck: Herr talman, mine herrar! Den ärade reservant, som först här hade ordet och som är vice ordförande i konstitutionsutskottet, afstod från att yrka bifall till sin reservation. Det börjar blifva vanligt, att han så gör; men då det verkligen vore skada, om hvarje af honom framställd reservation på detta sätt af honom sjelf skulle slås i hjel, utan att vi först finge se på den något, skall jag taga mig friheten att se öfver den litet grand. Konstitutionsutskottets utlåtande för öfrigt är ju gammalt och känt. Motiveringen för dess hemställan kan man ungefär utantill. Man kan redan 5 å 10 år på förhand räkna ut, huru den kommer att lyda. Antingen fordras en utredning, eller väntar man på en pågående utredning, eller ock visar en sådan utredning, när den en gång blifvit verkställd, att det icke går an att genomföra någon reform. Så der kan man omvexla hvarje år, och så har man saken klar.

Om konstitutionsutskottets motivering för afslag skall jag således icke yttra mig, men jag må bekänna, att uti doktor Ljungmans reser-

Om ändrade bestämmelser i fråga om vilkoren för rätt att välja riksdagsmän i Andra Kammaren.
(Forts.)

Om ändrade
bestämmelser
i fråga om
vilkoren för
rätt att välja
riksdagsmän
i Andra
Kammaren.
(Forts.)

vation äro framställda så storslagna och originella tankar, att jag icke kan underlåta att fästa kammarens uppmärksamhet på desamma. Der förekommer t. ex. en paragraf — § 17 — hvars innehåll jag ber herrarne noga beakta. I mom. 1 af denna paragraf föreslås, att politiskt röstberättigad skulle hvar och en vara, som är medlem af kommunen och röstberättigad inom densamma. Detta är det s. k. kommunalstrecket, som skulle gifva oss ett ökad antal valmän af omkring 150,000 och således innebure en högst väsentlig reform. Det är den reform, som är längst gående af alla dem, som äro föreslagna i betänkandet, naturligtvis med undantag af motionerna. Men för att icke dessa 150,000 valmän skulle alldeles taga öfverväldet öfver de förutvarande 282,000, har den högt ärade reservanten i mom. 2 och 3 föreslagit åtskilliga vilkor och garantier. — De nu röstberättigade äro, som jag nyss nämnde, ungefär 282,000 till antalet, och om jag indelar dem i olika yrkesgrupper, äro omkring 225,000 jordegare och de återstående 57,000, eller ungefär $\frac{1}{5}$ af hela antalet, icke jordegare. Detta i hela riket. Bland dessa 57,000 icke-jordegare finnes dock ett stort antal jordbruksarrendatorer, således jordbrukare. Jag förmodar, att den ärade reservanten icke kan anse, att dessa skola blifva alltför farliga motståndare till jordegareintresset. I den nuvarande valmanscorpsen hafva således jordegarna och jordbrukarne en högst väsentlig öfvervigt. Skulle nu den ärade reservantens förslag i mom. 1 antagas utan garantier, skulle naturligtvis jordegarnes öfvervigt i någon ringa mån minskas. Men för att hindra detta föreslår den ärade reservanten i § 14 en garanti, nemligen höjning af åldersgränsen från 21 till 30 år, hvilket komme att medföra en högst väsentlig inverkan på valmännens antal. Denna 14:de paragraf har blifvit mycket kort affattad, men den är synnerligen innehållsrik, och det torde derför vara skäl att se på dess innebörd litet grand.

De 9 årsklasser, som nu äro politiskt röstberättigade, men enligt den ärade reservantens förslag icke skulle blifva det, torde i hela riket uppgå till ett antal af omkring 70,000. Det föreligger så vidt jag vet ingen exakt statistik öfver de röstberättigades ålder, men man kan af befolkningsstatistiken söka sig till det ungefärliga antalet. Genom den föreslagna höjningen af åldersgränsen skulle således de nu röstberättigades antal minskas till 212,000. Bruttoökningen på grund af bestämmelserna i § 17 mom. 1 skulle, som jag nämnt, uppgå till 150,000, men af dessa 150,000 skulle naturligtvis på grund af § 14 bortgå 37,000, hvadan återstående nettoökning utgör 113,000. Läggs dessa 113,000 till de lyckliga medlemmar af den nuvarande valmanscorpsen, som skulle behålla sin valrätt, få vi naturligtvis en högst väsentlig ökning. Vi komma upp till en bruttosiffra af 325,000, således till en absolut ökning af 43,000 valmän uti hela riket. Det är mot denna *kolossala* absoluta ökning, som den ärade reservanten ansett sig böra i mom. 2 och 3 söka *särskilda* garantier, och dessa äro af den beskaffenhet, att de förtjena uppmärksammas. — Ja, dessa 43,000 valmän skulle åstadkomma en ökning af valmanscorpsen i förhållande till rikets folkmängd med ungefär 0,9 procent eller från 6,5 procent till 7,4 procent.

Om vi tänka oss, att slutmålet för våra reformsträfvanden är allmän rösträtt, och den allmänna rösträtten gifver enligt erfarenheten från främmande länder en siffra af omkring 20 procent — och då det, enligt hvad erfarenheten under den senaste 25-årsperioden visat, torde vara föga utsigt att man skall kunna taga ett dylikt steg oftare än en gång hvart 50:de år, skulle vi redan år 2594 hinna till en siffra af 20 procent. Det är endast 700 år dit, jag hoppas därför, att ingen skall anse detta vara alltför "samhällsupplösande". Om ändock någon trots de garantier, som ligga i dessa små steg, skulle finna, att det kan vara farligt att taga den ärade reservantens förslag i närmare öfvervägande, kan han i 17 §, mom. 2 och 3 finna uppslaget till garantier, som äro högst väsentliga. Om man först betraktar mom. 2, visar det sig, att om man fördubblar antalet af de valmäns röster, som återstå af den gamla valmanscorpens, som nämndt 212,000, röstetalet i afsevärd mån ökas. Nu torde emellertid mom. 2 icke komma att passa in på mer än omkring 200,000 valmän. De återstående 12,000 "teknade" torde vara att hänföra under mom. 3, till hvilket jag sedan återkommer. De som komma under mom. 2, skulle naturligtvis disponera 400,000 röster.

Så komma de 12,000 studenterna, f. d. riksdagsmän, landstingsmän, stads- eller kommunalfullmäktige, ordförande och vice ordförande i kommunalstämma, ledamöter i kommunalnämnd, kyrko- eller skolråd, nämndemän och rådmän — alla dessa kategorier, som dock skulle hafva handhaft sina respektive förtroendeuppdrag i åtta år. Det är uppenbart, att dessa åtta år tillkommit, för att den som varit medlem af Första Kammaren under en period, måtte få höra med till denna klass. Jag kan icke förstå, hvarför den der bestämmelsen om åtta år i annat fall skulle tillkomma. Ty om man varit medlem af denna kammare i två perioder, så torde det bevisa ett visst medborgerligt förtroende, men man får ändock icke komma med bland de utvalde. Ja, om det skulle blifva två urtima riksdagar kort efter hvarandra, då skulle man verkligen hafva utsigt dertill. Men föga antagligt är väl, att något så sällsynt skulle inträffa, ehuru urtima riksdagar kunna vara mycket nyttiga för landet och dessutom visat sig verka synnerligen uppfostrande för politiska karakterer. Slutresultatet blir i alla fall, att om dessa 12,000 studenter m. fl. få 3 röster hvar, disponera de tillsammans 36,000 röster; den gamla valmanscorpens skulle således få 436,000 röster, de nytillkomna 113,000. Häraf synes det, som om det skulle kunna finnas ganska god garanti för att de gamla, som hunnit den mognare åldern af 30 år och lyckats bibehålla sin rösträtt, skulle kunna någorlunda freda sig emot det "skadliga" inflytande de 113,000 antagas komma att utöfva. Men skulle detta icke ändock lyckas, om man företager sådana här reformer med $\frac{1}{10}$ procent ökning emellanåt, så kan det bli fara å färde till sist. Jag skulle då till den ärade reservanten be att få hemställa, om det icke vore lämpligt att fortsätta på den vägen med dessa garantier utaf fördubblad rösträtt för hvarje gång en reform skedde. Vid den fjortonde reformen komme dessa personer, som höra under mom. 2, att få omkring 16,000 röster hvar; och de lycklige, som kunna förevisa intyg derom, att de ega

Om ändrade bestämmelser i fråga om vilkoren för rätt att välja riksdagsmän i Andra Kammaren.
(Forts.)

Om ändrade
bestämmelser
i fråga om
vilkoren för
rätt att välja
riksdagsmän
i Andra
Kammaren.
(Forts.)

tillträde till universitet, med flera skulle komma i en ännu tryggare ställning: de skulle få nära 5,000,000 röster hvar. Nog skulle man efter detta nya system, som icke är det belgiska, utan en ren *svensk uppfinning* kunna finna "garantier" emot den allmänna rösträtten, som vore högst beaktansvärda och borde kunna betrygga samhällets — "lugna framåtskridande."

Jag skall anhålla att få öfvergå till några detaljer i förslaget. En ärad talare på Gefle stads bank hemstälde till en annan ärad talare, att man skall läsa rätt innantill och nöjaktigt redogöra rätt för innehållet. Jag vågar icke lofva det, men jag vill i någon mån göra ett försök. Jag finner då det egendomliga ega rum, att doktor Ljungman, som försökt skapa garantier för att "jordegarne" icke skulle af de nya bestämmelserna alldeles förtryckas, mot dessa jordegare och hemmansegare varit ganska obarmhertig. I egenskap af hemmansegare under mer än 25 år finner jag det vara hårdt af doktor Ljungman att så behandla särskildt oss. Om man nemligen undersöker den eventuella verkan af hans förslag på ett visst län, kommer man till högst märkvärdiga resultat. Uti Göteborgs och Bohus län t. ex. funnos enligt 1885 års redogörelse 10,338 röstberättigade jordegare; af dessa skulle enligt 14 § omkring 2,584 mista sin rösträtt. Men hvad hafva då dessa jordegare och hemmansegare gjort för illa? Icke är det något så illa att icke ännu hafva fyllt 30 år, att de därför skulle få extra straff? Och hvad skulle vidare ske i detta län till följd af reformen? De öfriga icke jordegande valmännen voro 962, så att den nuvarande valmanscorpsen af 10,338 jordegare bör kunna stå sig emot dessa 962, som icke ega någon jord — de utgöra ju blott 9 procent. Men huru blefve det enligt doktor Ljungmans 17 § 1 mom? Brutto skulle ökningen i detta län blifva 6,547, deraf omkring hälften eller 3,225 jordegare. Följden blefve emellertid, att allmän rösträtt komme att införas för jordegarne — jag ber att få betona det. "Allmän rösträtt" är ju ett farligt ord nu för tiden. Men det skulle dock blifva så, att 100 procent af jordegarne blefve röstberättigade. Ty ytterst få ha väl en jordbit, som är taxerad mindre än till 100 kronor, ja, jag tror visst, att det icke är tillåtet att taxera till mindre. Således är all vidare ökning af denna samhällsklass i detta fall omöjlig. Men deremot skulle ökningen komma på andra samhällsklasser, som icke äro jordegare. Det tyckes vara en regel för reservanten att gifva med ena handen och taga med den andra. Jag har förut nämnt, att han tagit bort rösträtten för 2,584 och gifvit den till åtskilliga andra. Slutresultatet skulle blifva, att 8,716 jordegare skulle vara kvar af den jordegande valmanscorpsen. Efter en valreform enligt den ärade reservantens förslag skulle det blifva 14,626 röstberättigade, deraf jordegare 10,979. Jordegarne skulle ökas högst obetydligt; andra samhällsklasser skulle ökas jemförelsevis mer efter reservantens förslag. Deremot skulle utan de af doktor Ljungman föreslagna garantierna jordegarne ökas högst väsentligt; men med sin åldersparagraf tager han bort en ofantlig mängd af dessa jordegare.

Med hans tillåtelse skall jag, medan jag talar om det länet, öfvergå till hans egen valkrets Orust och Tjörn. Han känner nog

förhållandena der. Der funnos 1885 1,829 röstberättigade jordegare; af dessa skulle enligt 14 § omkring 450 mista sin rösträtt. Hvad hafva då dessa gjort herr doktor Ljungman för illa? Hvarför skulle just de köras bort från valurnan? Jag föreställer mig, att jordegarne, om de hafva något "klassmedvetande", skulle blifva mycket missbelåtna med en sådan reform; och en trovärdig person från samma trakt har berättat för mig, att det hufvudsakligast var jordegare, som röstade på doktor Ljungman vid senaste val, då han fick 5 à 600 röster. Hvem vet, om icke dessa 450 just hörde med till dem? Det är alldeles gifvet, att de unga, som äro under 30 år, äro radikalare än de som äro öfver denna ålder. Som vi veta, var doktor Ljungman den "radikalaste" kandidaten i den valkretsen. Det är således med visshet man kan antaga, att han fick deras röster. Om nu doktor Ljungman får tillämpa sitt eget förslag, fruktar jag, att "Göteborgs Aftonblad" kommer att hålla en farlig efterräkning med honom. Men det vore en oersättlig förlust för svenska Riksdagen, om doktor Ljungman ej blefve omvald, ty *hvem* skulle kunna skrifva sådana grundlagsförslag som detta och många andra från hans produktiva penna? Icke skulle väl någon af oss här kunna taga upp den mantel, som då fölle till jorden?

Jag kunde hafva litet mer att säga om denna valkrets, men jag skall med doktor Ljungmans och kammarens tillåtelse öfvergå till den valkrets, i hviiken vi befinna oss. Der skulle enligt hans förslag åtskilliga personer få rösträtt. Vid en undersökning af 1893 års röstlängd — således den, hvarefter sista valet skedde — visar det sig, att i Nikolai församling med 1,089 valmän bruttoökningen skulle blifva 93; deraf 26 poliskonstaplar, i Klara med 1,948 valmän skulle ökningen blifva 51; i Jakob med 1,359 valmän summa summarum 9; i Johannes med 696 valmän skulle ökningen blifva 64, deraf 50 arbetare i Stockholms stads tjänst, i Östermalm med 4,267 valmän skulle ökningen blifva 34. Summa ökning i dessa stadsdelar: 251. Men den största delen af dessa vore nog sådana, som skulle mista sin valrätt vid tillämpningen af 14 §, emedan de flesta äro nog unga personer. Blott några få torde vara öfver 30 år. Men hvad skulle nu vidare resultatet blifva enligt doktor Ljungmans förslag? I Nikolai komme valmännens antal att ökas med 93 men minskas med 272; i Klara: ökning 51, minskning 487; i Jakob: ökning 9, minskning 339; i Johannes: ökning 64, minskning 177; i Östermalm, detta konservatismens, förlåt, jag menar "moderatismens" bålverk, skulle ökningen blifva 34 och minskningen 1,066; om man drager bort från dessa 34 de nio, som antagligen voro under 30 år, blir resultatet högst 5 och 20 nettoökning. Dessa skulle dock vid en eventuel valagitation, bedrifven på rätt sätt, möjligen åstadkomma en så kraftig verkan, att det "radikala" partiet, som vid föregående tillfällen invalt en Hamilton, en Beckman med flera, skulle segra öfver de "moderata". Detta vore en ytterst farlig sak, som jag ej här vågar rekommendera, endast påpeka. För statens bestånd och lugna utveckling vore det säkerligen mycket riskabelt. Innebörden således af detta förslag, om man ser något närmare derpå, är, att inom de nämnda stadsdelarne en antag-

Om ändrade bestämmelser i fråga om villkoren för rätt att välja riksdagsmän i Andra Kammaren.
(Forts.)

*Om ändrade
bestämmelser
i fråga om
vilkoren för
rätt att välja
riksdagsmän
i Andra
Kammaren.
(Forts.)*

lig minskning skulle uppstå af 2,339 personer, i hela Stockholm 4 à 5,000 men ökningen antagligen endast 4 à 500. Om vi vilja gå tillväga på detta sätt, få vi förträffliga reformer. Men då den ärade reservanten icke sjelf yrkat bifall till sin reservation, kan jag svårligen göra det, i synnerhet som det lär vara det hindret, att ingen motion blifvit väckt om hans förslag i sin helhet.

Det förekommer äfven något annat i denna reservation af den beskaffenhet, att jag särskildt vill fästa den ärade talarens på malmöbänken uppmärksamhet derpå, hvilken sade att han toge "vingklippningsförslaget" för att icke få något värre. Jag ber herrarne se på § 13 i herr doktor Ljungmans förslag. Der finna herrarne, att innan ännu Kongl. Maj:t hunnit sanktionera "vingklippningsförslaget", är herr doktor Ljungman färdig med ett nytt för att ytterligare klippa bort återstoden af städernas större representationsrätt. Jag antager, att den ärade malmörepresentanten, som då yttrade sig med den nämnda motiveringen, också vid detta förslag af herr doktor Ljungman skall stiga upp och säga: "Jag skall taga äfven detta för att icke få något värre". Det kan nemligen från doktor Ljungman eller någon annan komma förslag, som gå ut på att minska representanternas antal för de större städerna progressivt; då kunde det bli ändå värre.

Med tanke på hvad innebörd detta förslag egentligen har och sedan jag tänkt derpå, att det kommit från ett förhandlande parti med doktor Ljungman och professor Boëthius som ledare, hvilket torde komma att uttala sig för detta "nya system", har jag försökt något litet läsa igenom och redogöra för dess innebörd. Det finnes rikt material till ytterligare utveckling i den riktning jag påpekat; men jag skall icke denna gång tillåta mig vidare taga kammarens middagstimma i anspråk.

Herr Dahn: Jag har, såsom synes af reservationen, varit med om det förslag, som denna kammare tre år å rad accepterat såsom sitt eget, och jag försäkrar, att jag också kommer att stå dervid. Men jag ber på samma gång att få framhålla, att jag, redan då det var fråga om fixering af riksdagsmännens antal, påpekade billigheten och rättvisan af likställighet mellan land och stad. Jag har därför nu begärt ordet för att uttala den förhoppning, att, om regeringen efter pågående utredning kommer fram med, såsom jag hoppas, ett fullständigt och kanske mera genomgripande förslag, regeringen ville på samma gång framställa förslag till dylik likställighet mellan stad och land.

Under uttalande af denna förhoppning yrkar jag bifall till den af herrar Bengtsson och mig m. fl. afgifna reservation.

Herr Boëthius: Jag föreställer mig, att de ärade reservanterna från denna kammare, herrar Bengtsson m. fl. framställt sin reservation därför, att de ansågo, att konsekvensen fordrade detsamma.

För min del tror jag dock, att man i detta fall icke bort känna sig bunden af konsekvensen. Frågan har efter min uppfattning kommit i ett nytt läge. Den har kommit dit icke blott till följd af rege-

ringens tillkännagifna afsigt att göra en utredning af förhållandena och Kongl. Maj:ts uppdrag, som den 11 oktober 1893 lemnades åt statistiska centralbyrån, utan äfven på grund deraf, att man som jag tror på många håll börjat få klart för sig, att denna rösträttsfråga icke är en så enkel fråga, som man först trodde, att den icke är så enkel, att den *på ett tillfredsställande sätt* kan lösas blott genom en ändring af några siffror.

I sjelfva verket äro såväl den föreslagna reformen af ett 500-kronorsstreck som den, hvilken jag för korthetens skull vill kalla det kommunala rösträttsstreckets reform samt naturligtvis ännu mer den reform, som går ut på allmän rösträtt, af så stor vikt, att de båda förstnämnda kunna godt jämföras med den förändring, som skedde här åren 1865—1866, och att i jämförelse med införandet af allmän rösträtt den stora förändring, som skedde i statskicket 1865—1866 förbleknar till ett intet. Ty hvad skedde väl 1865—1866? Jo, att en klass, hvilken sedan urminnes tider varit en af de fyra, som i vårt land varit bärare af det politiska lifvet, fick en politisk öfvervigt, nemligen den, som det innebär att kunna disponera öfver magten inom denna kammare. Hvad skulle nu 500-kronorsstrecket och det kommunala rösträttsstrecket innebära? Jo, det skulle innebära, att denna klass frivilligt inom en stor del af vårt land afstode sin magt åt en klass, som aldrig hittills i vårt land varit bärare af det politiska lifvet. Det kommunala rösträttsstrecket skulle enligt 1885 års siffror och enligt en utredning, som finnes i en på tryck utgifven brochyr, innebära, att utaf de 147 valkretsarne på landet, hvilka nu, så när som på åtta, tillhöra hemmansegareklassen, 63 skulle gå förlorade för denna klass; och 500-kronorsstrecket skulle innebära, att denna klass i åtminstone 50 af dessa valkretsar finge afstå den magt, den nu innehar, till en ny samhällsklass. I städerna skulle antalet valmän, som nu uppgår till inemot 62,000 enligt 1885 års siffror, ökas till inemot 100,000. Och i vissa af dessa städer, t. ex. Upsala, skulle den nuvarande valmanscorpsen rent af komma i minoritet. Det är, redan detta, en väsentlig öfverflyttning af magten. Tänker man då på hvad den allmänna rösträtten innebär, så är det intet mindre än att de klasser, som hittills från urminnes tider varit bärare af det politiska lifvet, skulle *helt och hållet* öfverlemna magten åt en annan klass, som icke förut haft några politiska rättigheter — de skulle helt enkelt *fullständigt abdikera*. Den klass, som då i stället skulle öfvertaga magten i vårt land, skulle åter vara en sådan, som är ekonomiskt dåligt stäld, och, hvilken man nu söker intala, att det genom lagstiftning går an att afskaffa fattigdomen i verlden. Jag förstår mycket väl, att de, som verkligen tro, att det genom lagstiftning är möjligt att göra sådant, skola sätta in hela sin kraft för att få en dylik reform genomförd. Men jag kan icke förstå, att personer, hvilka, liksom jag, anse att ett sådant försök att genom lagstiftning afskaffa fattigdomen endast skulle göra denna allmän och blifva ett medel för de fattiga att förderfva sig sjelfva och andra, jag kan icke förstå, säger jag, huru dessa personer med öppna ögon kunna vilja företaga en sådan öfverflyttning af magten. Och, mine herrar, detta kommunalrösträttsstrecket och

Om ändrade bestämmelser i fråga om villkoren för rätt att välja riksdagsmän i Andra Kammaren.
(Forts.)

Om ändrade
bestämmelser
i fråga om
vilkoren för
rätt att välja
riksdagsmän
i Andra
Kammaren.
(Forts.)

detta 500-kronorsstrecket de äro och blifva ingenting annat, än en inkörsport till den allmänna rösträtten. De blifva så därför, att de nya klasserna, som deraf skulle få ökad inflytande, måste finna det enligt med sitt intresse att draga till sig de ännu fortfarande rösträttslösa för att öka sin magt. Men de måste blifva en sådan inkörsport äfven af ett annat skäl: till följd af sjelfva principens magt.

Hvarför är det nemligen nu så, att man kan *fordra* större rösträtt? Det är därför, att vår riksdagsordning uppställer principen att blott *personligheten* skall gälla. Derfor, säger man med full konsekvens, är det orättvist att hafva det nuvarande strecket. Men sätta vi ett nytt streck i dess ställe, kommer samma yrkande att göras, och med samma magt, som yrkandet nu går fram i afseende å streckets sänkande, med samma magt skall det då äfven gå fram med afseende på dess afskaffande.

De, som hålla på 500-kronorsstrecket, bruka klandra dem, som yrka på garantier. Men hvad är väl 500-kronorsstrecket sjelft om icke en garanti mot den allmänna rösträtten, ehuru *en fullkomligt värdelös garanti*? Hvad skall man då göra? Enligt min mening skall man söka finna verkligt förnuftiga och på rättvisa grundade garantier.

Jag vill här öppet bekänna, att jag för min del önskar en utsträckning af rösträtten. Jag önskar det icke därför, att jag tror, att denna rösträtt är någon "menschlig rättighet", utan därför, att jag anser det ligga i *samhällets* eget intresse. Vår arbetarebefolkning har nemligen nu en gång fått den uppfattningen, att den liksom är utesluten från samhället genom bristen på rösträtt, och fattar detta så att säga som ett "slafmärke". — Denna känsla hos arbetarebefolkningen kan jag också skänka min högaktning, kan sympatisera dermed. Under sådana förhållanden anser jag det oklokt att låta denna klass allt framgent stå i en sådan ställning, ty den kan derigenom kastas i armarne på en ofosterländsk agitation. Men det finnes äfven ett annat skäl, hvarför jag önskar rösträttens utsträckning, det nemligen, att arbetareklassens intressen verkligen kunna kräfvä, att den får hafva ett ord med i det politiska lifvet. Ty enligt min uppfattning är hvarje klass, som har magten, frestad till missbruk, och det behöfves därför i hvarje fall en motvigt. På grund häraf anser jag det kunna vara nyttigt, att den arbetande klassen finge ett större inflytande på det politiska lifvet, än hvad som nu är fallet. Men huru skall detta utan fara kunna ske? Ja, det tror jag är ett af de största och viktigaste problem, statsmannavisheten i vår tid har att lösa, det nemligen huru det skall vara möjligt att gifva denna klass ökade politiska rättigheter, utan att härigenom på samma gång sätta den ett vapen i händerna, med hvilket den kan förstöra både sig sjelf och andra. Trots den utan tvivel mycket qvicka kritik, som herr Fjällbäck gifvit oss af herr Ljungmans förslag, vågar jag anse, att vägen till problemets lösning bör gå i den riktning, som anvisats genom det belgiska systemet, icke så, att jag önskar det belgiska systemet *oförändradt*, icke heller herr Erikssons i Bäck förslag och icke heller det Ljungmanska förslaget, utan hvad jag anser vara det önskliga och rigtiga är blott sjelfva *principen* i det belgiska systemet, det vill säga också i de båda herrarnes

förslag. Ty på detta sätt, mina herrar, skulle vi bryta med den falska personlighetsprincipen och tillika kunna vi gå mycket djupare ned, när vi dela ut rösträtten, än som skulle ske genom införandet af 500-kronorsstrecket. Min förhoppning och tro är till och med, att vid erigenom skulle kunna få så till vida *en allmän rösträtt*, att hvar man erhölle *en* röst, fastän vissa kunde ha flera. Derigenom hade man afskurit denna agitationsbasis, att några äro helt och hållet uteslutna från rösträtt. Nu kan man säga, att när härigenom tager tillbaka med ena handen, hvad man gifvit med den andra. Ja, det är sant, såvidt man vill lägga *all* magt i händerna på den hittills rösträttslöse arbetareklassen, men ej om man vill gifva den *någon* magt, och det är det enda som *bör* ske. Ty om denna klass icke betyder *allt*, då komma valen fortfarande att ske så att säga på det bestående samhällets grundval. Då hafva inga andra kandidater någon utsigt än sådana, som vilja bevara det nuvarande samhället och då måste arbetarne rösta mellan *sådana*. Men då betyder det *ganska mycket*, hvart de kasta sina röster, och sålunda få de ett verkligt inflytande. Och dermed skulle — det är min tro — vår sansade, aktningvärda arbetarbefolkning kunna känna sig till freds, ty då vore hvad man anser som ett "slafmärke" borttaget, och det är endast till den aktningvärda delen af denna befolkning som man behöfver taga hänsyn vid frågans lösning.

Ett sådant system vore icke heller något nytt och främmande, det är precis samma grundsats, som gäller i afseende på våra kommunala förhållanden. Der tillkommer ju ett större röstetal den större förmögenheten. Nu vet jag, att det sker i en så vidsträckt grad, att man deröfver med skäl är missnöjd, men jag tror, att det knappast finnes någon i denna kammare, som vill förneka *principen*, att den större förmögenheten skall hafva mer att säga i beskattningsfrågor, och äfven vid den politiska rösträtten är det i yttersta hand fråga om en beskattning.

Man kan nu fråga, hvarför jag icke framställt något förslag i den rigtning jag förordat. Jo, därför att jag anser att, innan sådant med framgång kan ske, måste en utredning, en mycket noggrann utredning föregå, och den kan knappast göras af någon enskild. Jag har tillkännagifvit mina åsigt i denna sak inför mina valmän, och de vunno bland dem åtskilliga sympatier. Jag är också beredd att verka för ett sådant förslag, men anser icke rätta tiden derfor inne, förrän en statistisk utredning föreligger. Då emellertid en af motionärerna, herr Eriksson i Bäck, och reservanten herr Ljungman framkommit med förslag i den rigtningen har jag under sådana förhållanden dock ansett mig äfven här böra uttala min åsigt i frågan, uttala, att jag i mycket instämmer med dem. Det är därför jag varit nödsakad att på detta sätt taga kammarens tid i anspråk. Det har icke kunnat hjälpas; jag har ansett mig skyldig att visa mina valmän, att jag står kvar på samma ståndpunkt i denna fråga. Här är dock icke tillfälle att ingå i några detaljer. Det finnes mycket i herr Erikssons motion, som jag icke kan vara med om och likaså är det med herr Ljungmans reservation, fastän der är mera, som jag kan instämma uti. Det finnes dock

Om ändrade bestämmelser i fråga om vilkoren för rätt att väljas riksdagsmän i Andra Kammarern.
(Forts.)

*Om ändrade
bestämmelser
i fråga om
vilkoren för
rätt att välja
riksdagsmän
i Andra
Kammaren.
(Forts.)*

en sak i herr Ljungmans reservation, mot hvilken jag måste på det allra allvarligaste protestera och det är, när han vill upphäva skillnaden mellan land och stad. Nog är det olämpligt att framkasta en sådan tanke, till och med innan det nyss antagna beslutet om fixeringen blifvit sanktionerad! Och för min del måste jag så mycket mer beklaga att så skett, som orsaken, hvarför jag gått med på fixeringen från första stund, varit min uppfattning, att den innebar ett ömsesidigt tillmötesgående och mitt hopp om att vi härigenom skulle få åtminstone en tids fred i den saken. Det tror jag nu att vi få ändå, tack vare denna kammars hofsamma uppfattning och tack vare Första Kammaren, men jag finner det i alla fall olämpligt att nu framställa ett sådant förslag. Jag tillägger, att jag icke heller förstår sammanhanget deremellan och herr Ljungmans principer. Ty ställer man sig på den allmänna rösträttens grund, då finnes verkligen ingen möjlighet att komma ifrån likställigheten mellan land och stad. Men bör och kan, såsom herr Ljungman erkänner, vid rösträttens fördelning hänsyn tagas till andra faktorer, till intressen, så att till exempel den högre förmögenheten, den högre bildningen få flera röster, *då* är man också berättigad att hålla på en större representationsrätt för städerna, just på grund af de viktiga intressen, som der äro representerade. Och detta får jag be herrarne betänka, att slår man in på den allmänna rösträttens väg, så finnes ingen möjlighet att rädda denna städernas förmånsrätt.

Af hvad jag nu sagt skulle man kunna tycka, att jag borde föreslå en skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan att Kongl. Maj:t ville taga i öfvervägande äfven den lösning, som här är föreslagen, men det skall jag ändå icke göra, ty jag tror att saken är ännu alldeles för ny för att hafva så ingått i det allmänna medvetandet, att denna kammare skulle vilja uttala sig för en lösning i den rigtningen. Men hvad jag måste motsätta mig är, att kammaren nu bestämmer sig för 500-kronorsstrecket. Icke för att jag tror att det betyder mycket i sak, ty kommer ett bättre och förnuftigare förslag, blir det ändå taget, fastän kammaren är från år bestämt sig för 500-kronorsstrecket. Nej, jag gör det af omtanke för den kammars värdighet, som jag tillhör, ty jag tycker det skulle vara förargligt, om slutet skulle blifva det, att Andra Kammaren, efter att år från år hafva uttalat sig för en viss princip, sedan icke kunde upprätthålla den. Jag hemställer därför till herrarna, huruvida nu, när frågan är föremål för utredning och när nya synpunkter onekligen uppkommit i afseende på densamma, det verkligen är skäl att, såsom man här vill göra, utan vidare binda oss vid denna godtköpslösning, ty 500-kronorsstrecket är och förblir en godtköpslösning af frågan. Jag tycker, att vi borde göra i detta fall så, som vi gjorde härom dagen med anledning af herr Daniel Perssons motion om den kommunala rösträtten.

Jag skulle nu kunna utan vidare yrka bifall till utskottets hemställan, då utskottet afstyrker de väckta motionerna på grund af utredningen, men det vore kanske icke lämpligt, ty jag tror att i denna kammare finnes en önskan att säga ifrån: vi vilja hafva en utsträckning af rösträtten. Jag tror, att det egentligen är därför man har tagit 500-kronorsstrecket. Men ett sådant beslut är ej den lämpliga

formen för en sådan opinionsyttring. Jag hemställer därför, om ej kammaren skulle vilja gifva den en annan form, och har därför äran att föreslå följande resolution:

Att ehuru en utsträckning af valrätten till Andra Kammaren synes önskelig, de ifrågavarande motionerna, på af utskottet anförda grunder, nu ej må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Herr *Petri* förklarade sig instämma med herr *Boëthius*.

Herr *Schönbeck*: Ehuru jag i likhet med så många andra väl insett att icke ens denna kammare skulle för närvarande vilja vara med om en större ändring af rösträtten än möjligen en sänkning af strecket till 500 kronor, har jag likväl varit med om att underskrifva den af herr *Mankell* aflemnade motionen. Nu ser jag i detta utskottets utlåtande, att rösträttsfrågan egentligen hamnat hos statistiska centralbyrå för åstadkommande af en utredning, och den är således i godt förvar så länge. Men jag anser likväl, att man bör hålla frågan öppen och äfven behandla den här vid Riksdagen. Som sagdt, jag har underskrifvit den af herr *Mankell* framburna motionen och jag har gjort det af följande skäl. För det första hyser jag den åsigten, att intet penningstreck eller annat förmögenhetsstreck bör finnas för valrätt till den så kallade folkvalda kammaren, ty förmögenheten är enligt mitt förmenande en dålig måttstock för en persons mogenhet, redbarhet och intresse för allmänna angelägenheter. Bättre tror jag förmögenheten lämpar sig som gradmätare, åtminstone många gånger, för den personliga *sjelfvishheten*, som ofta just står i motsats till allmänandan. Vill man åter söka efter en bättre garanti för mognaden, så tror jag, att den är snarare att vinna genom höjning af åldersgränsen.

Men för det andra har jag under de tio sista åren erfarit eller åtminstone trott mig erfarat, att flertalet af svenska nationen gifvit ganska starka uttryck åt krafvet på allmän rösträtt. Det har genom sina ombud här under förra året derom gjort framställning både hos Riksdag och regering. Jag anser, att detta är ett uttryck af folkviljan, som måste respekteras och som jag tror äfven respekteras, åtminstone af de flesta af dem, som önska en lugn utveckling af tingens ordning i vårt land; ty det, mina herrar, tror jag, att en så kompakt mening, ett sådant allmänt anspråk å politiska rättigheter, icke gör sig gällande inom landet förrän tiden är inne och således ett berättigande dertill förefinnes. Det är åtminstone min öfvertygelse.

Jag har inhämtat, att redan 1809 års konstitutionsutskott uttalat den åsigt, att alla oförvitlige svenska medborgare borde utan hänsyn till stånd, vilkor eller hemvist ega rätt att deltaga i val till riksdagsmän. Hvad kallas nu den eller de, som uti våra dagar uttala den åsigten? Jo, de, som uttala en sådan åsigt eller verka i den rigtningen, stämplas som radikaler i detta ords sämsta mening, såsom omstörtningmän och det i synnerhet af den rigtningens män, som vilja genom direkta skatter och tullar fördyra lifsvilkoren för arbetarne och genom strejklagar hindra dem att göra gällande berättigade anspråk på höj-

Om ändrade bestämmelser i fråga om vilkoren för rätt att välja riksdagsmän i Andra Kammaren.
(Forts.)

Om ändrade
bestämmelser
i fråga om
vilkoren för
rätt att välja
riksdagsmän
i Andra
Kammaren.
(Forts.)

ning af sina låga inkomster och löner. Det behöfdes en lång tid, från år 1809 till åren 1865—66, det vill säga en tid af 56, 57 år, för att åstadkomma en så obetydlig förändring i demokratisk rigtning, om man så skall kalla det, som ifrån ståndsrepresentationen till tvåkammerssystem, hvarigenom åtminstone hemmansegarne erhållit majoritet i denna kammare. Men grundläggaren eller skaparen af det nuvarande skicket, excellensen de Geer, har uti sitt förslag och motivering till ny riksdagsordning antydtt, att icke andra oförvitliga medborgare uteslötes från rätt att deltaga i val till Andra Kammaren än de, hos hvilka man icke kunde förutsätta något politiskt intresse. Jag har af ett senare hans arbete inhemtat, att han dessutom tillkännagifvit, att man icke alldeles borde stanna vid det system, som han kommit fram med, utan att äfven detta tarfvade ändringar i öfverensstämmelse med tidsförhållandenas kraf. Sedan dess, sedan år 1865 — snart har ju 30 år förflutit — har mycket ändrats här i landet. Arbetsklassen har betydligt höjt sig i bildning, kunskaper och äfven i politiskt intresse, vill jag påstå; och jag kan gerna påstå, att arbetsklassen åtminstone i städerna har proportionsvis höjt sig mera i nämnda hänseenden än någon annan samhällsklass under denna tid. Man har också sett af statistiska uppgifter, att Sverige är ett af de land, som hafva den största procenten af läs- och skrifkundiga. Jag tycker, att detta väl skulle betyda något; men från vissa håll hör man likväl alltjemt, och det är i synnerhet från de håll, der man fruktar för demokratiska framsteg, att det svenska folket ännu icke är moget för någon utsträckning af rösträtten. Det kommer nog att så låta länge än. Men jag skulle vilja fråga: manne icke svenska folket är lika moget därför som så många andra folk, som, ehuru de stå efter svenska folket i kultur, likväl erhållit allmän rösträtt? Jo, säger jag, det är svenska folket verkligen.

Nej, det är icke detta man tager hänsyn till, utan man vill blott icke hafva *arbetarne* med vid riksdagsmannavalen. Men om det är fråga om att värna det kära fosterlandet med de kära egodelarna, då tager man nog arbetarne med i beräkning såsom svenske medborgare; och man talar så vackert och bevekande om fosterlandskärleken. Man framhåller den såsom en allmän pligt, ja, man går så långt, att man påstår, att det är hvars och ens *skyldighet* att älska fosterlandet, äfven om man är sjelf så mogen och har sjelf så stora kunskaper, att man vet det, att kärleken är till sin natur fri, så att den hvarken genom prat, tvångslagar eller något som helst magtspråk kan aftvingas eller påtvingas någon. Nej, mine herrar, må man gifva arbetarne politiska rättigheter, så kommer nog fosterlandskärleken af sig sjelf, vår bön förutan och, jag vill påstå, förutan både fosterlandssånger och fält-andaktsböcker!

Herr talman! Jag slutar här och instämmer uti herr Mankells yrkande på bifall till motionen om allmän rösträtt.

Med herr Schönbeck förenade sig herr *Thor*.

Herr Bergström: Herr talman! I den politiska rösträttsfrågans

närvarande läge inom Riksdagen är det föga lönt att här ingå på frågans många och skiftande detaljer. Men då det beräknas, att vi inom denna 3-års-periods utgång skola stå inför ett afgörande, så synes det mig, att den förberedelse-tid, som återstår, till dess vi få se statistiska centralbyråns utredning och regeringens förslag i ämnet, bör begagnas af Riksdagen och särskildt af denna kammare för att skärskåda den stora frågan ur vissa allmänna synpunkter. Jag skall här tillåta mig att beröra *en* sådan synpunkt, de rösträttslöses, en synpunkt, med hvilken jag kommit att blifva temligen förtrogen, ehvad det gäller land eller stad.

Om man, mine herrar, föreställer sig, att de, som begära rösträtt i vårt land, göra detta hufvudsakligen därför, att det nuvarande tillståndet innebär ett underkännande till en viss grad af deras värde såsom menniskor och medborgare, så misstager man sig icke så litet. Det är ur andra, långt mera praktiska synpunkter, som våra dagars rösträttslöse företrädesvis se rösträttsfrågan, och dessa synpunkter framträda för hvarje år, som går, allt skarpare och skarpare. De, som befinna sig under strecket, följa ganska väl med den svenska Riksdagens göranden och låtanden; och när de se tillbaka på hvad Riksdagen utträtt sedan representationsförändringen under snart 30 riksdagar, så säga de: ja väl, I hafven löst vissa stora frågor, I hafven löst grundskattefrågan, I hafven löst försvarsfrågan, I hafven också på Edert sätt löst tullfrågan; men I hafven icke löst någon af de stora frågor, som framför allt ligga oss rösträttslöse om hjertat. Ur denna och liknande iakttagelser draga de rösträttslöse den slutsatsen, att en stor del af Riksdagens ledamöter anse sig sitta här endast och allenast såsom ombud för sina valmän, men icke för att i lika grad tillvarata de orepresenterades som de representerades intressen.

Sådan är de rösträttslöses syn på rösträttsfrågan, och denna deras uppfattning förmildras icke, då de ibland dem, som äro till åren komna, som redan under representationsförändringens dagar voro vuxne män, erinra sig, att under de nära 30 år, som sedan dess gått förbi, det ena landet efter det andra i Europa flyttat stora skaror af rösträttslöse ofvan strecket, medan hos oss trots alla reformförslag, trots alla rösträttspetitioner, rösträttsparagrafer, den fjortonde paragrafen i riksdagsordningen, kvarstår absolut oförändrad. Ty märken väl, mina herrar, då vår nuvarande riksdagsordning år 1866 utfärdades, befann sig icke Sverige såsom nu, nederst på den politiska rösträttskalan tillika med ett annat land i Europa, Ungern. Norge, Britiska riket, Holland, Belgien och Italien stodo då under Sverige, och Portugal och Spanien vid sidan af Sverige med afseende å den politiska rösträtts utsträckning, för att icke tala om, att Österrike och det i själåtåget liggande Tyska förbundet vid denna tid icke hade någon representation i modern mening. Sedan dess hafva alla de nu nämnda länderna genomfört betydande rösträttsreformer, somliga ända till allmän rösträtt eller nära nog allmän rösträtt; och i två af dessa länder stå nya betydande rösträttsreformer just nu på dagordningen.

Hvart våra rösträttslöse än rigta blicken, på eget land eller på

Om ändrade bestämmelser i fråga om villkoren för rätt att välja riksdagsmän i Andra Kammaren.
(Forts.)

Om ändrade
bestämmelser
i fråga om
vilkoren för
rätt att välja
riksdagsmän
i Andra
Kammaren.
(Forts.)

utlandet, hemta de sålunda stöd för sin fordran, att äfven vårt land snart må företaga en genomgripande rösträttsreform.

Då vid den första riksdagen i senaste 3-års-perioden en ledande stämman inom denna kammare, hvilken numera tystnat, förklarade under debatten om de 90 dagarne, att det vore "omöjligt att för närvarande kunna genomföra någon ökning i den allmänna värnplikten, förr än man på samma gång gifver rättigheter åt dem, som i synnerhet få utgöra denna börda"; och när ett betydande antal af kammarens med honom liktänkande ledamöter instämde i hans yttrande, så sågo de rösträttslöse i vårt land deruti ett löfte, att lösningen af rösträttsfrågan skulle gå före eller jemsides med lösningen af de två andra stora frågorna, jag nyss nämnde. Detta löfte, mina herrar, det har icke blifvit infriadt. Ett och ett halft år hade endast gått förbi, så var urtima Riksdagen färdig att lösa de två stora frågorna försvarsfrågan och grundskattefrågan, men lemna rösträttsfrågan å sido. Under urtima riksdagen afgafs emellertid ett nytt löfte i rösträttsfrågan, i hela Andra Kammarens namn, genom den dåvarande talmannens välbekanta yttrande i rikssalen vid Riksdagens öppnande. Det är detta löfte, som de rösträttslöse nu vänta att se infriadt — och enligt deras mening infrias det icke genom en streckreform, som förlänar $\frac{1}{10}$, endast $\frac{1}{10}$, af de visserligen civilrättsligt myndige, men politiskt omyndige männen i vårt land politiska rättigheter.

Herr talman! Då jag för min del ur den synpunkt, som jag här har berört, och tillika ur de synpunkter, som blifvit framställda i motiveringen till herr Mankells motion, anser det vara rätt och klokt af Andra Kammaren att här uttala sig för en verkligt genomgripande rösträttsreform, så yrkar jag bifall till nämnda motion.

Herrar *Berg*, *Eklund* från Stockholm *Wavrinsky* och *Ericsson* i Väsbys instämde i detta yttrande.

Herr Andersson från Malmö: Herr talman, mine herrar! Sedan jag blef invald till representant i denna kammare har frågan om den politiska rösträttens utsträckning många gånger varit föremål för kammarens öfverläggningar; och jag har vid hvarje tillfälle röstat för bifall till en sådan utsträckning. Jag har äfven vid ett par tillfällen upprädt och uttalat de skäl, hvarför jag röstat för bifall till förslaget derom. På denna långt framskridna timme skall jag icke ytterligare upprepa dessa skäl, ej heller uttala några nya. Jag skall endast anhölla att få till dagens protokoll antecknad, att jag kommer att rösta för bifall till den af herr Bengtsson m. fl. vid utskottsbetänkandet fogade reservationen.

Herr Ekenman: Herr talman, mine herrar! I den reservation, som finnes afgifven vid detta utskotts betänkande, uttalas den mening, att denna föreliggande fråga har en ofantligt stor vikt och betydelse, och detta utvecklar sedermera reservanten närmare. Jag ber att få för min del till en början nämna, att jag i allo delar denna reservantens uppfattning, att frågan är stor och viktig, och jag skulle för

min del vilja tillägga, att jag anser den vara en af de allra största, som kunna framläggas för en representation, samt att det är hvarje representants pligt att allvarligt begrunda frågan och söka sätta sig in i den, så att när den dagen kommer, då den kräver sin lösning, man icke står oberedd inför de eventualiteter, som erbjuda sig. — Men ur dessa allmänna förutsättningar kan jag icke komma till den konklusionen att frågan nu i dag ligger färdig att lösas. Man hör väl från många håll, att man icke är belåten med det man för närvarande har, utan vill hafva något annat, men när det kommer till frågan hvad som skall sättas i stället, då finner man de mest divergerande åsichter, de mest skiljaktiga meningar. Jag skulle kunna gå igenom detta något närmare, men efter den debatt, som i dag hållits, behöfver jag det knappt. Jag vill blott återföra i kammarens minne, huru den närmast förste talaren utvecklade på ett sätt, som säkerligen vann mångas bifall, i huru hög grad olämpligt 500-kronors strecket i många hänseenden skulle vara. Sedermera hafva vi fått höra både från höger och venster sida och på ett sätt, hvaraf nog mången tilltalades, att herr Ljungmans förslag icke vore synnerligen lämpligt, och man får väl medgifva att det mottagande, detta förslag rönt under debatten, icke var välvilligt. Hvad angår det tredje förslaget, som kommit från ett håll och som visar, om jag så får säga, den rena flaggan, eller förslaget om allmän rösträtt, så veta vi ju lite hvar, att den frågan icke för närvarande har den minsta utsigt till framgång. Det finnes ju icke heller antagligt att ett så genomgripande förslag ett tu tre skulle bifallas. Då har jag ju rätt i den uppfattningen, att man är ense om att få en ändring, men när frågan blir hvad man skall sätta i stället, då råder en fullständig förbistring. Jag behöfver knappt säga mer för att motivera min åsigt, att innan man beslutar någon åtgärd, bör man afvakta en utredning.

Innan jag emellertid slutar vill jag till bemötande upptaga något af det som yttrats under debatten. En talare på stockholmsbanken har uppdragit en jmförelse mellan förhållandena i vårt land och i utlandet. När man gör denna jmförelse, såsom han gjorde, på ett ensidigt sätt, då utfaller resultatet alltid på ett mycket ofördelaktigt sätt för Sverige. Men man får icke taga denna fråga på ett så ensidigt sätt, att man, då det gäller ett jmförande bedömande af frågan, endast säger: det landet har allmän rösträtt eller har antagit rösträtt efter friare grunder, än som i Sverige gälla för val af Andra Kammaren, utan man måste se på landets konstitution i dess helhet, om icke i landets Första Kammare, dess öfverhus eller herrehus äro nedlagda sådana garantier, för att använda ett nu vanligt uttryck, mot den allmänna rösträtten, så att det fullt balanserar den stora frihet, som råder vid val till Andra Kammaren. Jag skall icke gå igenom allt för många, men jag vill erinra herrarne om att i England öfverhuset består af sjelfskrifna ledamöter. Man får säga om Första Kammaren hvad man vill, och vi höra ju ofta här i Andra Kammaren åtskilliga röster, som säga att Första Kammaren är konservativ och reaktionär, men det kan ju ändock icke nekas, att den är grundad på val och är sådan som valkorporationerna vilja hafva den. Helt annat är förhållandet

Om ändrade bestämmelser i fråga om villkoren för rätt att välja riksdagsmän i Andra Kammaren.
Forts.)

Om ändrade
bestämmelser
i fråga om
vilkoren för
rätt att välja
riksdagsmän
i Andra
Kammaren.
(Forts.)

med öfverhuset i England. Gå vi öfver till kontinenten och se huru det är t. ex. i Preussen, finna vi, att man der har allmän rösträtt till Andra Kammaren, men herrehuset är ju i väsentlig grad baserad på sjelfskrifvenhet. I vårt närmaste grannland Danmark är det delvis samma förhållande. Landstinget är i icke oväsentlig grad grundadt derpå, att Konungen eger sjelf utse en stor del af dess ledamöter. Man får icke säga, att dessa öfverhus betyda icke mycket. Erfarenheten har visat motsatsen. Öfverhuset i England har visserligen icke något afgörande beträffande finansiella frågor, men deremot i andra, och vi hafva nyligen sett hvad dess uppträdande verkat i den irländska frågan. I Danmark har under många år landstinget haft den öfvervägande magten inom representationen.

Jag skall be att få påpeka en annan omständighet, som synes mig vara af vigt, när man tager jemförelser från utlandet. Låt oss se efter, huru det ser ut i deras representanthus. Vi gå t. ex. till den franska republiken. Se vi der några män af folket sitta och representera folket? Visst icke! Representationen grundar sig på allmän rösträtt, men hur förhåller det sig med representanterna? När för några år sedan dit invaldes en blusman, en arbetare, väckte det i hela landet en allmän förvåning, och det spreds såsom ett mirakel öfver Europa, att en arbetare kommit in i franska deputerade kammaren. Här i Sverige består Andra Kammaren till $\frac{2}{3}$ af folkets egna män. Gör man en jemförelse med andra länder, skall man finna, att det gifves knapt något land, der representantpersonalen har en så genomgående demokratisk sammansättning som i Sveriges Andra Kammare.

När förhållandena äro sådana, kan det väl icke väcka förundran, om man med en viss betänksamhet sätter sig emot förändringar i detta afseende, man må afse allmän rösträtt, streckets sänkning eller hvad det må vara. Man får väl gå till beslutet med en viss betänksamhet, och man må väl hafva full rätt att, innan man beslutar, få frågan utredd och se huru ett beslut kommer att verka. Ja, säges det, någon utredning behöfs icke, den är fix och färdig. Jag tror också att saken är fix och färdig, om nemligen det vore fråga om allmän rösträtt, ty då är det slut med det nuvarande, och man får något alldeles nytt att bygga upp igen. Men så är antagligen ej förhållandet med de andra förslagen. Jag kan tänka mig att genom den utredning, som kommer att ske, visas, att man kan genomföra modifierationer i strecket vare sig genom sänkning af strecket eller i den väg, herr Ljungman föreslagit, utan att i väsentlig mån rubba det närvarande. Om det skulle visa sig något sådant efter utredningen, hvad är då enklare, än att representationen gör något sådant, som, om det också icke tillfredsställer alla, likväl kan tillfredsställa de många.

Det är på grund af dessa mina åsikter, hvilka jag nu tagit mig friheten att uttala, som jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr *Ericson* i Ransta instämde häruti.

Herr *Bengtsson*: Ehuru min ställning till föreliggande fråga

bör vara temligen klar genom min vid betänkandet fogade reservation, skall jag likväl anhålla att få yttra några ord.

Jag kan för min del icke annat än beklaga, att Kongl. Maj:ts regering icke ansett tiden vara inne att redan nu till denna Riksdag inkomma med förslag till utvidgning af den politiska rösträtten.

Enligt min tanke är det politiskt oklokt att dröja allt för länge och att envist motsätta sig hvarje reform på detta område, ty det kan mycket lätt hända, att i framtiden, när frågan ovilkorligen måste lösas, man nödgas gå längre än man skulle behöft göra, om man i tid aktat på de kraf, som framställts. Det är af denna anledning, och därför att jag ansett en utvidgning af den politiska rösträtten hafva i viss mån sitt berättigande, som jag undertecknat den reservation, som är bifogad utskottsbetänkandet. Jag har deri uttalat den tanken, att vi böra stå fasta vid det beslut Andra Kammaren förut fattat med afseende å utvidgningen af den politiska rösträtten, och det synes mig vara uppenbart, att Andra Kammaren icke i år bör fatta något annat beslut än det kammaren förra året fattade.

Men det är äfven en annan sak jag vill vidröra. Man får så ofta höra både af personer, som äro direkta motståndare till hvarje rösträttsreform, som ock af dem, hvilka i detta afseende vilja gå långt, längre än jag vill gå, uttalas den bestämda förutsättningen, att man icke skulle mena ärligt med de förslag, man framställer, att man icke skulle mena ärligt med de medgifvanden och de reservationer, man här i kammaren gör. Jag vill för min del rent ut förklara, att jag finner det vara en allt för orättvis beskyllning, som sålunda framställles. Man fick till och med i denna kammare under debatten om fixeringsförslaget höra från en aktad ledamot på örebro-länsbänken framkastas en sådan beskyllning. Han sade nemligen i sitt yttrande då, att han icke ville vara med om det då föreliggande förslaget, därför att han icke kunde "värja sig från den föreställningen, att många anhängare till det hvilande förslaget, synnerligast inom denna kammare, i sjelfva verket äro mer eller mindre hemliga motståndare till en begränsning af den kommunala rösträtten och en utvidgning af den politiska". Och han tillägger: "det är ingen nöd att här i kammaren hyckla politisk liberalism i dessa frågor, då man vet att Första Kammaren antingen slagit i hjel förut framlagda förslag derom eller, om det icke vid föregående behandling redan skett, man kan vara viss om att så kommer att ske. Men det skulle lysta mig att se, huru denna kammare skulle komma att ställa sig gent emot en faktisk verklighet i det ena eller andra hänseendet, i händelse vi i en framtid skulle komma så långt. "Eller, med andra ord: det skulle icke varit ärlig vilja och rent spel från de personers sida, som uppträdde för tillmötesgående i rösträttsfrågor, och det skulle ej heller hafva varit ärligt menadt med det beslut, Andra Kammaren fattade förra året. För min del ber jag att mot ett sådant uttalande få inlägga den kraftigaste protest. Om jag för öfrigt skulle yttra mig något mer härom, är det för att säga, att jag förstär icke med hvad rätt i synnerhet den talaren utkastade en sådan beskyllning, ty icke lär det kunna gifva honom rätt dertill, att han den dagen och i den

Om ändrade bestämmelser i fråga om villkoren för rätt att välja riksdagsmän i Andra Kammaren.
(Forts.)

Om ändrade
bestämmelser
i fråga om
vilkoren för
rätt att välja
riksdagsmän
i Andra
Kammaren.
(Forts.)

frågan sjelf hade ett uttalande, som gick alldeles stick i stäf mot de uttalanden, han vid föregående tillfällen haft i samma sak. Han sade äfven då, att han var den ende landtman, som vågade uppträda mot samma förslag, men han talade då tvärt emot hvad han sagt föregående gång. Nu skulle någon kunna säga: men detta är ju lika skarp beskyllning mot honom som den han gjort mot mig och andra ledamöter här i kammaren. Men för att fritaga mig från en sådan beskyllning, skall jag då be att få rekommendera till genomläsande af såväl honom sjelf som en hvar intresserad af kammarens ledamöter det anförande han haft i samma fråga den 8 mars 1890 och 28 februari 1894, och herrarne torde häraf finna, att han åtminstone borde vara den siste att utkasta sådana beskyllningar.

Herr talman, då jag är öfvertygad om att en utvidgning af den politiska rösträtten är af behofvet påkallad, så har jag varit med om den vid betänkandet fogade reservationen för att derigenom gifva uttryck åt denna min åsigt. Huruvida man, då frågan en gång förekommer till slutligt afgörande, skall taga hänsyn till åtskilliga andra saker, såsom höjning af åldersgränsen m. m., derom vill jag icke nu yttra mig, utan skall blott anhålla om afslag å utskottets hemställan och bifall till den af mig m. fl. afgifna reservationen.

Häruti instämde herr *Lasse Jönsson*.

Herr Ljungman: Beträffande förslaget i fråga skulle jag helst hafva önskat en skrivelse till Kongl. Maj:t i samma syfte som den, hvilken kammaren härom dagen beslöt i fråga om den kommunala rösträtten. Då emellertid icke inom utskottet förefans majoritet för ett sådant tillvägagående, så återstod för mig ingenting annat att göra än att yrka på ett motiveradt afslag; och då man vidare ej kunde ena sig om den motivering, som jag vill hafva, så måste jag reservera mig mot ofullständigheten af den motivering, som blef antagen. Jag har i min reservation icke gjort något yrkande, utan endast bifogat ett *utkast* till ändring af de ifrågavarande grundlagsbestämmelserna, hvilket detaljer jag anser böra tagas i öfvervägande vid sakens utredning.

Hvad beträffar sambandet mellan den politiska och den kommunala rösträtten, så tror jag, att hvar och en, som satt sig in i saken, skall finna, att ett sådant samband verkligen existerar. Den *ståndsskilnad*, som bibehölls i 1866 års riksdagsordning och som fortfarande kommer att stå qvar efter det s. k. fixeringsförslagets godkännande, är af den beskaffenhet, att den inverkar synnerligen menligt på det politiska lifvet i kammaren, i det att den bidrager till bildandet af onaturliga partigrupperingar och derigenom gör kammaren vida svagare i förhållande till Första Kammaren, än den eljest skulle vara. Derfor har jag från och med 1886 flera gånger yrkat på undanröjdande af denna ståndsskilnad, genom att de smärre städerna skulle få välja tillsammans med landsbygden.

Hvad frågan om *åldersgränsens höjande* angår, så är denna fråga utan tvifvel värd beaktande, och äfven om derigenom en del valmän

skulle för några år förlora sin valrätt, så torde dock denna olägenhet alls icke (eller åtminstone icke för jordegarna) vara så stor, att man derför bör undanskjuta en dylik garanti, hvilken skulle underlätta ett förslags antagande; ty vi måste också tänka på att Riksdagen består af två kamrar, och att vi behöfva Första Kammarens bifall till de reformer, som vi önska.

Hvad slutligen 500-kronorsstrecket vidkommer, så vill jag fästa uppmärksamhet på att det lider af samma svaghet som det nuvarande 800-kronorsstrecket, nemligen att det är fotadt på den kommunala lagstiftningen; och så länge som man icke rycker in grunderna för den kommunala lagstiftningen i grundlagarne, så länge sväfva censusbestämmelserna i luften, ty de kunna ändras blott genom en ändring i kommunallagarne. Denna olägenhet ökas till och med genom en sänkning af strecket från 800 kronor till 500 kronor, ty man kommer derigenom närmare den gräns, der man börjar att icke uttaga någon direkt skatt eller s. k. "allmän bevillning" alls.

Det är vidare att märka, att mitt ifrågavarande "utkast", liksom herr Vahlins reservation, medgifver valrätt äfven åt *qvinnor*, samt att antagandet af bestämmelserna i såväl mitt "utkast" som herr Bengtssons m. fl. reservation, skulle framkalla nödvändiga ändringar uti bevillningsförordningen, genom hvilka det s. k. existensminimum begränsades, och man *hela* riket öfver komme att upptaxera en och hvar för äfven så låg inkomst af kapital eller arbete som 500 kronor, då han den inkomst egde, ett förhållande som tydligen, hvad särskildt hufvudstaden anginge, komme att betydligt öka antalet kommunalt röstberättigade, fast den officiella statistiken nu derom icke kan lemna någon som helst upplysning.

Hvad herr Fjällbäcks siffror angår, så kan det naturligen icke falla någon *allvarlig* man in att vederlägga dem. Med ett sådant sätt att handskas med siffror kan man bevisa snart sagdt allt hvad man vill *utom* det som är sant och rätt. Jag har naturligtvis icke något annat yrkande att göra än det af mig först framställda.

Herr Waldenström: Jag ber om öfverseende, att jag tager herrarnes uppmärksamhet i anspråk så sent på dagen, men frågans beskaffenhet torde göra det ursäktligt.

Att en ändring af de nuvarande bestämmelserna om den politiska rösträtten är behöflig, derom äro alla ense. Jag har ock vid åtskilliga riksdagar väckt motion om utvidgning af denna rösträtt, och jag har dervid anhållit, att Riksdagen ville skrifva till Kongl. Maj:t för att från honom få ett förslag i frågan. Jag har nemligen utgått från den förutsättningen, att det måtte vara omöjligt för en enskild ledamot af vare sig Första eller Andra Kammaren att framlägga ett positivt förslag med den auktoritet, att det kunde hafva utsigt att vinna bifall af båda kamrarna. Mina motioner hafva visserligen blifvit afslagna; men förra året anlidade dock Andra Kammaren just den utväg, som jag föreslagit, fast det då skedde i form af en interpellation och icke en skrifvelse till regeringen. Hvad alltså den saken beträffar, att en utvidgning är behöflig, så torde vi alla vara ense derom. Men

Om ändrade bestämmelser i fråga om vilkoren för rätt att välja riksdagsmän i Andra Kammaren.
(Forts)

Om ändrade
bestämmelser
i fråga om
vilkoren för
rätt att välja
riksdagsmän
i Andra
Kammaren.
(Forts.)

då man kommer in på frågan, *huru* den skall ske, då visa de många och skiftande förslagen, *huru* svår saken är, och i hvilken villervalla man befinner sig.

Hvad nu herr Bengtssons m. fl. reservation beträffar, så vill jag fästa herrarnes uppmärksamhet på en omständighet, som under diskussionen hittills icke varit vidrörd, men som jag tror vara af stor betydelse.

Det heter i deras förslag, att valrätt skall tillkomma bland andra den, som *erlägger till staten bevillning* för en till minst 500 riksdaler uppskattad årlig inkomst. Såsom herrarne veta, har här i kammaren vid åtskilliga tillfällen väckts en motion om ungarlsskatt. Den har framkallat mycket löje. Men det är dock en motion, som jag tror har framtiden för sig, visserligen icke i den form, som motionären tänkt sig, men i den form, att det skattefria existensminimum kan komma att göras större för en person, som är familjefader, och kanske större för den, som har större familj, än för den, som har mindre. Då kunde det lätt hända, att det skattefria existensminimum för en familjefader med fyra eller fem familjemedlemmar att försörja komme att höjas till 500 kronor eller mera. Frågan om en dylik höjning kunde i hvarje fall afgöras genom gemensam omröstning mellan kamrarna, och på det sättet skulle kanske de allra bästa valmännen inom den valmanscorps, som vore taxerad till 500 kronors inkomst eller något deröfver, bli va uteslutna från rösträtt vid de politiska valen.

Jag har icke något yrkande, herr talman, att göra, utan har blott velat fästa uppmärksamheten på denna omständighet, som jag anser vara mycket betänklig, vid det af reservanterna framställda förslaget.

Herr Petersson i Brystorp: Jag har icke något nytt att säga i denna sak, utan hänvisar blott till min motion, och hoppas jag, att då den vunnit kammarens bifall vid flera föregående tillfällen, den äfven skall göra det nu.

Jag yrkar därför bifall till denna motion.

Herr *Alsterlund* instämde häruti.

Herr Friherre Bonde: Den långt framskridna tiden skall afhålla mig från att ingå djupare i den föreliggande frågan, och detta är också öfverflödigt, då denna fråga så många gånger varit föremål för behandling i denna kammare. Jag skall därför blott angifva min ställning till frågan, och då vill jag först nämna, att jag icke kan godkänna den motivering, som utskottet framställt. Jag kan ännu mindre godkänna herr Ljungmans motivering för afslag, då jag icke finner det förslag, som han så detaljeradt framlagt, vara antagligt, enär det innebär så många för oss främmande nyheter, att ingen af oss kan veta, hvart det skall leda. För öfrigt skulle hans förslag verkligen förtjena ett grundligare och sakligare bemötande än det, som redan kommit det till del.

En talare på upsalabänken sade, att det icke skulle vara med kammarens värdighet öfverensstämmande att nu uttala sig för ett

bestämmt förslag, emedan det kan hända, att regeringen framkommer med ett helt annat förslag, och att Riksdagen då skall finna sig föranledd att antaga det förslaget. Jag kan icke finna, att detta skulle på något sätt strida mot kammarens värdighet. Hvad jag deremot skulle finna stridande mot kammarens värdighet vore, om kammaren nu frånginge det beslut, kammaren vid så många föregående tillfällen har fattat, då den uttalat sig för 500-kronorsstrecket. Det är därför, herr talman, som jag anser, att kammaren nu bör uttala sig på samma sätt som vid föregående riksdagar. Det är väl sant, att, såsom utskottet säger, man hoppas och har anledning förvänta, att regeringen skall framkomma med ett förslag till utsträckning af den politiska rösträtten, och vi hafva det förtroende till regeringen, att den icke skall dröja allt för länge härmed, men för regeringen sjelf blir det ett godt stöd, om Andra Kammaren icke visar sig tveksam, utan fasthåller den åsigt, som den förut uttalat.

Derför yrkar jag bifall till den af herr Bengtsson med flere afgifna, vid betänkandet fogade reservationen.

Häruti instämde herrar *Truedsson, Ola Bosson Olsson, Olsson i Ornakärr, Svensson i Olseröd, Wittsell, Nilsson i Skärhus, Darin, Svensson från Karlskrona, Lälliehök, Larsson i Berga, Gethe, Zotterman, Hedgren, Melin, Läljeholm, Nilson från Lidköping, Broström, Persson från Arboga, Hammarström, Wallbom, Anderson i Hasselbol, Olsson i Kyrkebol, Hansson i Solberga, Olsson i Sörnäs, Nyström, Nydahl, Eriksson i Qväcklingen och Nordin i Hammerdal.*

Herr Eriksson i Bäck anförde: Gillande den allmänna rösträttens princip, inser jag dock att det skall dröja mycket länge, innan den kan genomföras i vårt land, och jag har derfor tagit mig friheten att väcka motion om utsträckning af den politiska rösträtten efter en graderad skala. Derigenom skulle både de nu rösträttslösa få vara med, och de, som redan hafva rösträtt, med hänsyn till förmögenhetsprincipen få mera att säga. Denna motion har dock icke vunnit någon sympati här i kammaren, men det kan ju hända, att den kommer att vinna mera framgång vid en framtida riksdag.

Emellertid skall jag icke, då debatten pågått så länge, vara mångordig, utan blott be kammaren öfverväga, om icke det kan vara skäl att nu antaga en sådan rösträttsreform, att de rösträttslösa, hvilka klaga så mycket deröfver, också få något att säga. Vi böra se till, att det icke må gå här såsom i Belgien, så att de rösträttslösa sjelfva taga sig rösträtt, ty i sådant fall blir det icke Riksdagen, som får besluta om någon rösträttsreform, utan Riksdagen får helt enkelt endast godkänna hvad den stora majoriteten i landet uppställer såsom en oafvislig fordran.

Jag yrkar bifall till min motion.

Öfverläggningen var härmed slutad. Derunder hade yrkats: 1:o) bifall till utskottets hemställan oförändrad; 2:o) bifall till det af herr Boëthius under öfverläggningen framställda ändringsförslag; 3:o) bifall

Om ändrade bestämmelser i fråga om vilkoren för rätt att välja riksdagsmän i Andra Kammaren.
(Forts.)

till herr Mankells motion; 4:o) bifall till herr Erikssons i Bäck motion; och 5:o) bifall till herr Bengtssons m. fl. reservation. Herr talmannen gaf proposition å hvar och ett af dessa yrkanden i nu nämnd ordning; och fann den sistnämnda propositionen vara besvarad med öfvervägande ja. Som votering likväl begärdes, upptog herr talmannen, för bestämmande af kontrapositionen, å nyo hvar och ett af de öfriga yrkandena, af hvilka det, som innefattade bifall till herr Mankells motion, nu af herr talmannen ansågs hafva de flesta rösterna för sig. Men jemväl i fråga om kontrapositionen äskades votering; och blef, med anledning deraf, och sedan till kontraposition i denna votering antagits bifall till utskottets hemställan, nu först uppsatt, justerad och anslagen följande omröstningsproposition:

Den, som till kontraposition i hufvudvoteringen antager bifall till herr Mankells i ämnet väckta motion, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit bifall till konstitutionsutskottets i utlåtandet n:o 6 gjorda hemställan.

I denna första votering röstade 69 ledamöter ja, men 128 ledamöter nej. Propositionen för hufvudvoteringen erhöll sålunda följande, af kammaren nu äfven godkända lydelse:

Den, som bifaller den af herr Bengtsson m. fl. vid konstitutionsutskottets utlåtande n:o 6 afgifna reservation, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets i utlåtandet gjorda hemställan.

Röstsedlarne uppräknades, hvar efter annan, och visade 109 ja mot 90 nej; hvadan kammaren beslutat enligt ja-propositionens innehåll.

§ 8.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:
Herr A. *Magnusson* under 5 dagar fr. o. m. den 16 dennes,

Herr <i>G. Sälling</i>	under 4 dagar fr. o. m. den 16 dennes,				
" <i>G. W. Svensson</i> i Rydaholm	" 6	"	"	" 19	"
" <i>C. F. Wallbom</i>	" 5	"	"	" 15	"
och " <i>C. Rydberg</i>	" 2	"	"	" 18	"

§ 9.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtanden och memorial:

n:o 44, i anledning af väckt motion om beviljande af ytterligare anslag för låneunderstöd åt enskilda jernvägsanläggningar;

n:o 45, angående föreslagna jernvägsbyggnader för statens räkning;

n:o 46, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående rätt för Kongl. Maj:t att för inköp af skogbärande eller till skogsbörd tjenlig mark disponera köpeskillingarna för vissa kronoegendomar;

n:o 47, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse af rätt till bearbetande af apatitförekomster;

n:o 48, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse af jord från Alnarps kungsgård underlydande gatehusen n:is 12, 13 och 14 Lomma i Lomma församling af Malmöhus län; och

n:o 49, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut angående en i statsutskottets memorial n:o 41 föreslagen voteringsproposition;

bevillningsutskottets memorial n:o 13, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande 1:sta punkten i bevillningsutskottets betänkande n:o 6 angående vissa delar af allmänna bevilningen;

lagutskottets utlåtande n:o 49, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om skyldighet för svensk domstol att upptaga sjöförklaring och verkställa undersökning angående sjöolycka, som drabbat fartyg från annat land än Sverige eller Norge; samt

Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande n:o 17, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning rörande bolags förvärf af jordegendom i vissa delar af landet m. m.

Dessa ärenden skulle uppföras främst å föredragningslistan för nästa sammanträde.

§ 10.

Justerades protokollsutdrag; hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 4,57 e. m.

In fidem

Hj. Nehrman.